№ 83 ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 19

1908

ԵՐԵՍՈՒՆՎԵՑԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՇԱԲԱԹ ԱՊՐԻԼԻ 19 № 83

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրութեան մէջ.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ" Базарная ул. д. Тамамшева № 16.
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՇԱԿ
(36-րդ ՏԱՐԻ)
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ
Հասցէն՝
ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ».
TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 7 ՌՈՒԲԼԻ

Ամսական ՄԷԿ րուբլի
Ամերիկա տարեկան „ 6 դօլլար
Եւրոպա „ „ „ 30 ֆրանկ
Պարսկաստան „ „ 10 րուբլի

Ներսիսեան հայոց հոգևոր դպրոցի հոգաբարձութիւնը յայտնում է, որ ամսիս 20-ին, կիրակի օրը, Վանքի մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ, կատարվելու է դպրոցիս բարերար հանգուցեալ

ՅՈՎՍԷՓ ԷԹԷՆԴԵԱՆՑԻ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

Նախազգուշացում

Դ. Զ. ՍԱՐԱՋԵՎ — Д. З. Сараджевъ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԳԻՆՈՒ ՍԵՆԵԱԿԻՑ

Նորերս ի վաճառ է հանվել օղի (столовое вино)

„ԸՆԿ. Գ. Մ. ՍԱՐԱՋԵՎ" „Т-во Г. М. Сараджевъ"

ֆիրմայով և մերին կատարելապէս նման ետիկետներով, նպատակ ունենալով մոլորեցնել պ. պ. սպառողներին, մեր ֆիրմայի հռչակով օգտվելու նպատակով։

Թողնելով դատարանին ապրանքի տարբերման այդպիսի մի ձևի գնահատութիւնը, գրասենեակը խնդրում է յարգելի հասարակութեան ուշադրութիւն դարձնել ֆիրմայի էտիկետների վրա անուան և հօրանուան սկզբնական „Դ. Զ." „Д. З." տառերին, նոյնպէս գործարանի դրօշմի՝ «այծեամը ժայռի վրա»։

(օ.մ.) առ. 25—10

Թիֆլիսի Բօրսա

Բօրսայի ժողովները լինում են ցերեկվայ ժ. $1^1/_2$—$2^1/_2$-ը և երեկոյեան ժ. 6—7-ը։

ՇԵՐԱՄԻ ՍԵՐՄ

Բաղդադի յայտնի ֆիրմայի, ստացված է Թիւրքիայից և ծախվում է գործարանային գներով ԼԱՐՃԷԻ սերմերի դէպօում, Միխայլօվսկի պրօսպէկտ, № 23, Զ. ՄԱՆԻԵՎԻ մագազինում՝ Պուշկինսկայա փող., ուղղափառ սեմինարիայի հանդէպ, Ի. Մ. ՄԱՄՈՒԼՕՎԻ գինետանը՝ Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, № 25.

առ. (ա.օ) 10—10

Մարտի 16, կիրակի օրից

ԲԱՑ Է

Նկարիչ ԱՐՇԱԿ ՖԷԹՎԱՃԵԱՆԻ

ՋՈՒՐ

ԱԿՎԱՐԷԼՆԵՐԻ

Ցուցահանդէսը

Կովկասեան գիւղատնտեսական կայսերական ընկերութեան դահլիճներում.
Բարեատինսկայա փողոց.
Ցուցահանդէսը բաց է ամէն օր առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև երեկոյեան ժամը 5-ը։
Մուտքը արժէ 30 կոպէկ։
Աշակերտները և զինուորները վճարում են կէսը։

(օ.մ.) առ. 30—13

ԱՐԴԻՒՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ՎՏԱՆԳՈՒՄԸ

I.

Մեզ տեղեկութիւններ են հասնում մի շարք ձեռնարկութիւնների վտանգված լինելու և փակման սպառնալիքների մասին։ Մենք չենք տալիս անուններ, որովհետև իւրաքանչիւր ձեռնարկութիւն կապված է կրեդիտի և ուրիշ տնտեսական գործօնների հետ, որոնց միահամուռ ազդեցութեամբ նա պահպանում է իր գոյութիւնը։

Արդիւնագործական և առևտրական ձեռնարկութիւնները վերջին տարիները մեծ փորձութիւնների մէջ էին թէ մնգանում Կովկասում և թէ մեր երկրից դուրս։ Տնտեսական մի շարք փոթորիկներ, ներքին և արտասահմանեան ֆինանսական տագնապներ առաջացրին անտանելի ծանր պայմաններ ձեռնարկութիւնների համար։

Մասնաւորապէս Անդրկովկասում ստեղծվեց մի դրութիւն, որ կազմալուծող և քայքայող ազդեցութիւն է գործում արդիւնագործական զարգացման վրա։ Իւրաքանչիւր ոք աշխատում է մի կերպ ազատել իր դրամագլուխը և հրաժարվել իր ձեռնարկութիւնից, ծախելով նրան օտար դրամատէրի, իսկ եթէ անկարող է այդ անել, այն ժամանակ նա գերադասում է բոլորովին փակել նրան, որպէսզի ազատվի նոր ծախքերից և վնասներից։

Այդպիսի հանգամանքներում, հասկանալի է, որ ոչ ոք այլ ևս ախորժակ չի ունենայ նոր ձեռնարկութիւններ սկսել, և եթէ կան էլ պատրաստ դրամագլուխներ, նրանք կամ տրվում են բանկերին պահեստի համար, կամ տեղափոխվում են մեր երկրից դուրս վայրեր։

Եւ յիրաւի՝ այդպէս էլ կատարվում է։ Մեզ յայտնի են հաստատ փաստեր, թէ ինչպէս անդրկովկասեան դրամագլուխները փոխադրվել են ուրիշ տեղեր ապահովութեան համար։

Դա ցաւալի է, բայց իրականութիւն է։

Դժբաղդաբար՝ մեր հասարակութեան գործօն խաւերից մի բանիսը չեն ըմբռնում թէ ինչ մեծ վնաս է հասցվում մեր երկրին ձեռնարկութիւնների թուլանալով և փակվելով կամ դրամագլուխների չունելով դէպի ուրիշ երկիրներ։

Ուրիշ տեղերում՝ ոչ միայն եւրոպական, այլ և ասիական պետութիւններում, ամեն տեսակ միջոցներ են գործ դրվում պահպանելու իրանց դրամագլուխները և զարգացնելու ձեռնարկութիւնները երկրի մէջ. իսկ մեր իրականութիւնը կարծես գիտամբ ամեն միջոց գործ է դնում, որ ստեղծվեն աննպաստ և բացասական պայմաններ կապիտալի գործադրութեան և արդիւնագործութեան զարգացման համար։

Ուրիշ երկիրներում որքան էլ մեծ լինեն ղանազան քաղաքական կուսակցութիւնների վէճերը տնտեսական խնդիրների վերաբերութեամբ, նրանք յամենայն դէպս համերաշխ են այն բանի մէջ, որ պէտք է պահպանել և զարգացնել արդիւնագործութիւնը և որ կապիտալի յաւակնութիւնների դէմ մաքառումները չը պէտք է անցնեն այն սահմանից, որից յետոյ քայքայվում է ժողովրդին աշխատանք և շահ տուող գործի հետ կապված արդիւնագործութիւնը։

Անշուշտ՝ արդիւնագործութեան վիճակի վրա ազդում են և ընդհանուր քաղաքական և բազմատեսակ տնտեսական հանգամանքներ, որոնց մի նշանաւոր մասը մեր հասարակութեան վերահասութիւնից դուրս է, բայց այնտեղ, որտեղ մեզնից էլ կախված են որոշ պայմաններ և ազդեցութիւններ, պէտք է ամեն միջոց գործ դնենք կանգնեցնել կազմալուծման և քայքայման այն գործողութիւնները, որոնք արագ առաջ են ընթանում մեր անտարբերութեան և մեր տհասութեան պատճառով։

Մենք հաւատացած ենք, որ երբ մեզնից իւրաքանչիւրը կաշխատէ ամբացնել այն հայեցակէտը, որ պէտք է պահպանել արդիւնագործութիւնը՝ դարձնելու նրան ապագայում ժողովրդական մասսաների սեփականութիւն, երբ հասարակական կարծիքը այդ ոգով կազդէ գործերի վրա, այն ժամանակ մարդիկ կը հեռացնեն այն բոլոր աննպաստ պայմանները, որոնք քայքայում են արդիւնագործութիւնը և խլում են ժողովրդի ձեռքից նրա աշխատանքի աղբիւրները։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 16 ապրիլի

„Русь"-ը հաղորդում է, որ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ է կատարված զինուորական գրագիրների մէջ։ Այս ձերբակալութիւնները կապում են այն բացված դաւադրութեան հետ, որ ուղղված էր զինուորական մինիստրութեան բարձրաստիճան անձերից մէկի դէմ։ Ձերբակալվածները բանտարկված են Պետրոպավլօվսկի բերդում։

Պետերբուրգ, 17 ապրիլի

Պետական պաշտպանութեան խորհրդում խոշոր տարաձայնութիւններ ծագեցին անդամների միջև։ Գերշելմանը անմիջապէս մեկնեց Մոսկվա։ („Кс.")

Պետերբուրգ, 16 ապրիլի

Վիլնայի եպիսկոպոս բարօն Րօոպի պաշտօնազրկութեան առիթով հռոմէական պապի հետ ծագած միջնադէպը վերջացած պէտք է համարել։ Բարօն Րօոպի տեղ նշանակված է Պլօցկի եպիսկոպոս Վնուկօվսկին։ („Кс.")

Պետերբուրգ, 17 ապրիլի

Արդարադատութեան մինիստր Շչեգլօվիտօվը չը հաստատեց այն չորս հրէայ երդուեալ-հաւատարմատարների օգնականներին, որոնց ներկայացրել էր Վարշավայի նահանգական դատարանը երդ.-հաւ. համար։ Հոկտեմբերի 17-ից յետոյ այս մերժումը առաջինն է հանդիսանում։ („Кс.")

Պետերբուրգ, 16 ապրիլի

Սև-հարիւրեակային „Гласъ Народа" լրագիրը, որ հրատարակվում է Խերսոնում, 1000 րուբլի տուգանքի է ենթարկված չարգային ադմինիստրացիա մեղելու համար։ («Кс.»)

Պետերբուրգ, 17 ապրիլի

Մէջլիսում հարցապնդում է ուղղված ռուս-պարսկական սահմանագլխի ընդհարման մասին։ («Кс.»)

Թաւրիզ, 18 ապրիլի

Տեղեկութիւն է ստացվել, որ քիւրդերի շարժումը Սօվուջ-Բուլաղի և Միանդաբի շրջակայքում վերսկսվել է։ («Հ. Գ.»)

Թաւրիզ, 18 ապրիլի

Ուրմիայի անջումանը Խօյի վրայով հեռագիր է ուղարկել, որով, օգնութիւն խնդրելով, հաղորդում է Թաւրիզի անջումանին, որ քիւրդերը գերել են 2000-ից աւելի կին և երեխայ, շատ-շատերին էլ սոսկալի տանջանքների են ենթարկել։

Ուրմիա գնացող ճանապարհները չորս կողմից քիւրդերը գրաւել են։ Ճանապարհին եղած ապրանքները կողոպտված են։

Թաւրիզում Թէհրանից հրաման է ստացվել՝ փութով տասը հազար հոգուց բաղկացած մի զօրաբանակ կազմել և ուղարկել քիւրդերի դէմ։

(«Հ. Գ.»)

Թէհրան, 17 ապրիլի

Տեղական իշխանութիւնները հաղորդում են, որ քիւրդերը մեծ ասպատակութիւններ են կատարել Ուրմիայի շրջանում։ Վնասված գիւղերի և զոհերի թիւը ահագին է։ («Հ. Գ.»)

Վիէննա, 17 ապրիլի

«Կոր. Բիւրօյին» Բէլգրադից հաղորդում են, որ սերբական ղեկավարող շրջաններում անհիմն են համարում Ուսկիւբում տարածված այն լուրը՝ թէ սերբական գաղտնի դաւադրութիւն է պատրաստվում սանջակի երկաթուղագծի կառուցման դէմ։

Ինչպէս սերբական թագաւորութիւնը, այնպէս և Թիւրքիայի սերբ ազգաբնակութիւնը վերին աստիճանի շահագրգռված են Հին-Սերբիայի և Մակեդոնիայի երկաթուղային ցանցի կառուցման խնդրով։ Այդ հանգամանքը լաւագոյն կերպով վկայում է յիշեալ տեղեկութեան անհիմն լինելը։

(«Հ. Գ.»)

Լօնդօն, 18 ապրիլի

Բէյտէրին հեռագրում են Տօկիօյից, որ «Մատսուշիմա» վարժիչ ականանաւը դիպաւ ականի Պեսկադօրսկի կղզիների մօտ և խորասուզվեց։

Խեղդվեցին 200 հոգի, որոնց թւումն է նաւապետը. հնար եղաւ ազատել միայն 30 հոգու։ («Հ. Գ.»)

Նիւ-Եօրկ, 18 ապրիլի

Մարտինիկա կղզիների Պօրտ-դը-Ֆրանս քաղաքից հեռագրում են, որ ապրիլի 16-ին, քաղաքական հողի վրա, անկարգութիւններ են տեղի ունեցել։

Մի քանի մարդ սպանված են, որոնց թւումն է քաղաքապետը։ Վիրաւորվածների թիւը շատ մեծ է։

(«Հ. Գ.»)

«Каспій» լրագրի սեփական թղթակիցը, որ յատկապէս մեկնել էր Բէլօսուար պարսկական սահմանագլխում տեղի ունեցած դէպքերը քննելու համար, հեռագրում է այնտեղից, ապրիլի 16-ից.

Պատժիչ զօրախմբերը, որոնք Պարսկաստանի սահմաններն էին ուղարկված քօչւորներին սարսափահար անելու համար, ժամանակաւորապէս դադարեցրին իրանց գործողութիւնները։ Սպասվում են նոր զօրամասեր, որոնք արդէն մտել են Լէնքօրան։

Պատժիչ զօրախմբերի գործողութիւններից վնասված Թալիշ-Միքայէլ, Բաբաշկենդ, Մաստալիբէքլի, Զերգեար, Ջաւադ-Բէյլինսկօէ, Գեօքդանա, Իզուլակէդ և Մուրադլի պարսկական գիւղերի ներկայացուցիչները բողոքով դիմեցին Թէհրան, որտեղից Աստարայի վրայով, անցնելով ռուսաց հողով, պահակների ուղեկցութեամբ, եկաւ տեղի ունեցած դէպքերի առիթով բանակցութիւնները և գործերը քննելու համար, շահից և մէջլիսից ուղարկված մեծ լիազօրութիւններով, սահմանագլխային գործերի պարսից լիազօր և քօչւոր ցեղերի պետ Միրզա-Կաֆար-խան Սալար Մուվաքարը։ Եկաւ նաև սահմանագլխային կոմիսարի օգնական Սէլիմ-բէգ Րուստամբէգօվ. սպասում են, որ սահմանային կոմիսար Ջօրջաձէն և Արդաբիլի հիւպատոս Ալտրան անցնեն այստեղից։

Սալար Մուվաքարը իջևանեց նահանգապետի պալատում, պարսից Բէլօսուարում։ Այս գիւղի մի մասը մաքսատան հետ կործանված է։

Գրիշբերում ես տեսակցեցի Սալար Մուվաքարի հետ և խօսեցի համարեա մէկ և կէս ժամ. նա, ի միջի այլոց, այն կարծիքն յայտնեց, որ երկու կառավարութիւնների և նրանց ժողովուրդների խաղաղասիրական զգացմունքների և բարեկամական յարաբերութիւնների համար պէտք է աւազակներին անջատել խաղաղ ազգաբնակութիւնից, որի պատճառով ցանկալի է խուսափել այնպիսի միջոցներից, որոնք կարող են ծանր կերպով ազդել խաղաղ բնակիչների վրա։ Սալարը արդէն դիմել է Թէհրանի ռուսաց դեսպան Հարտվիգին, խնդրելով դադարեցնել պատժիչ զօրախմբերի գործողութիւնները և զօրքերի առաջխաղացումը, յայտնելով որ Պարսկաստանը պատրաստ է յանձնել ռուս սահմանապահ դիրքի վրա յարձակում կատարողներին»։

Ուրմի, 8 ապրիլի

Մեր երկրի անշէվող ժողովուրդը դեռ երբէք այսքան տառապանքների չէր ենթարկվել, ինչպէս այժմ։

Գարունը, ինչպէս շատերի հաւանական ենթադրութիւնն էր, չը բերեց պատերազմ, այլ քիւրդական ամենայանդուգն արշաւանքներ, գիշերային աւազակութիւններ և սպանութիւններ։

Նախընթաց ամսի 20-ին կողոպտեցին Ռաշաքան Թաւրքաբնակ և Ալիավա ասորաբնակ գիւղերը։ Վերջինում սպանեցին և մի երիտասարդ։

Ուրմի-Սալմաստ ճանապարհի թալանթրաշը անպակաս է։ Քանի օր առաջ պահապան զինւորների հետ կռւի բռնվելով սպանեցին երկուսին։

Մեր անցեալ նամակներով «Մշակի» ընթերցողներին քիւրդական աւերիչ շարժումների մասին գրելով՝ ընդգծում էինք, որ «քրիստոնեայ և առանձնապէս հայաբնակ գիւղերին չեն դիպչում»։ հիմա այլևս խտրութիւն չեն դնում։

Մարտի 28-ին յարձակվում են Իքաղաշ հայ գիւղի վրա. երկու ժամ տևող կռւից յետոյ, երբ գիւղացու գնդակը սպառվում է, գիւղի եզերքի 9 տունը խստակ թալանում են։ Միևնոյն գիշերը քիւրդերի մի ստուար խումբ թալանում է Թուրքերի Ալիբէյլու կոչված միմեանց մօտիկ 3 գիւղերը և 4 մարդ սպանում։ Հետևեալ գիշերը դարձեալ գալիս են 4 տուն թալանում և մի նախահաս աղջիկ տանել են ուզում. երբ աղջիկը ընդդիմանում է, աչքից գնդակահար են անում։

Ամսիս 1-ին թափվում են Շումուլաբադ հայ-ասորաբնակ գիւղի վրա, 6 տուն թալանում և մի ասորի սպանում։

Սոսափիկ իրարանցումը տիրել է նաև հայ և ասորի գիւղերում. տեղափոխվում են մարդաշատ գիւղերը։ Տեղական կառավարութիւնից յուսահատ, պաշտպանվելու միջոցներ են ձեռք առնում։ Վերջ ու վախճան չը կայ այս դրութեան։

Սահմանադրութեան շէմքը նոր թևակոխող Պարսկաստանի այս անկիւնը սրանից աւելի տառապանք երբևիցէ չէ տեսել։

50—60 տարիներից ի վեր խալամացրած քրիստոնեաների նոյնիսկ հեռաւոր ազգականները և նրանց ժառանգ աղջիկ կամ տղաները, սիրտ առած այժմ պարսիկ հոգևորականութեան ընթացքից, գլուխ են

բարձրացրել մինը միւսի հետևից։ Ժառանգութիւն են պահանջում իրանց քրիստոնեայ ազգակցից այնքան, որքան իրանց բաղձանքն է։ Քրիստոնեաների ուժգին և օրինական բողոք-պատասխանները անզօր, անպաշտպան և անլսելի են մնում զուրանի երկրպագու հոգևորականների առարկութիւնների դիմաց. ճար չը կայ. պահանջները պէտք է կատարել, պէտք է տալ՝ ինչքան և ուզում են, այլապէս՝ «ոչ ոչ լուիցէ ունկամբ, լուիցէ Թիկամբ»։

Յաջորդով մենք կը տանք մի քանի փաստեր իրանց մանրամասնութիւններով ընդհանուրիս մտատանջութիւն պատճառող և ոչ մի երկրում օրինակը չունեցող այս անիրաւութիւնների մասին։

Աբգար Տէր-Եսայեան

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՒՐԻԿԵԱՆ ՊԱԼԱՏԻՑ

Պետերբուրգ, 4 ապրիլի

Այսօր էլի մեծ պարլամենտական օր էր։ Արտաքին գործերի մինիստրը պիտի խօսէր Մերձաւոր Արևելքի մասին և բացատրէր ժողովրդական ներկայացուցիչներին կառավարութեան հայեցակէտը դիպլօմատիկան այն քայլերի մասին, որ մինիստրութիւնը արել է վերջին ժամանակներս։

Բալկանեան Թերակղզին և Հայաստանը վերջին ժամանակներս սկսել են նորից իրանց վրա գրաւել դիպլօմատիայի ուշադրութիւնը։ Ամենայն օր անհանգիստ լուրեր են գալիս Մակեդօնիայից, Վանից, Պարսկաստանի սահմաններից, որ Թիւրքիան լուրջ պատրաստութիւններ է տեսնում։ Կան մասնաւոր տեղեկութիւններ, որ Վանում Թիւրքաց կառավարութիւնը հայերի կոտորած է պատրաստում և ռուսաց դիպլօմատիան ջանք է գործ դնում, որ այդ սարսափելի արհաւիրքը իրականութիւն չը դառնայ։

Միւս կողմից բարդութիւններ են առաջացել Հեռաւոր Արևելքում։ Եապօնիան քանի գնում՝ աւելի և աւելի առաջ է գնում իր պահանջներում և այդպիսով ռուսական դիպլօմատիայի համար յայտնի բարդութիւններ առաջացնում։ Խճճված են ռուսական և ամերիկական յարաբերութիւնները Հեռաւոր Արևելքում։ Եապօնիան բոլորովին անիրաւացի և Ռուսաստանի համար անօգուտ արտօնութիւններ է ուզում ձեռք բերել։ Այդ հարցում մեր արտաքին գործերի մինիստրութիւնը պէտք է պարզէ մի շարք պրինցիպիական հարցեր, թէ արդեօք Եապօնիային տալ այդ արտօնութիւնները և գինել իր դէմ Չինաստանին, Ամերիկային և առհասարակ միւս բոլոր պետութիւններին, որովհետև այդպիսով մեր դիպլօմատիան կը խախտի Պօրտսմութի դաշնագրի հիմնական պայմանները, թէ, ընդհակառակը, մերժի Եապօնիայի առաջարկները և միւսների համակրանքը ձեռք բերի։

Մակեդօնական հարցի շուրջն առաջացած ահագին պայքարը, որ ծագել է Անգլիայի և Ռուսաստանի միջև Մակեդօնիայում բարեփոխութիւններ մտցնելու համար, և այլ և այլ ուրիշ հարցերն այնքան սուր բնաւորութիւն են ստացել, որ դրանց մասին խօսելը անհրաժեշտ էր համարվում։

Այդ էր պատճառը, որ արտաքին գործերի մինիստրը օգտվել էր հանգամանքից, որ այսօր Պետական Դուման պիտի քննէր այդ մինիստրութեան նախահաշիւը, և կայսրից թոյլտուութիւն էր ստացել այդ հարցի մասին խօսելու։ Բայց մինիստրը իր ճառում խօսեց միայն Մերձաւոր Արևելքի մասին, միանգամայն լռութիւն պահպանելով Հեռաւոր Արևելքի գործերի վերաբերեալ։

Արտաքին գործերի մինիստրը երկար ճառում սահմանափակվեց մինչև անգամ Մերձաւոր Արևելքի մասին խօսելում։ Նա շատ մանրամասն խօսեց սըր Րօբերտ Գրէյի անգլիական առաջարկութեան և ռուսական կօնտրպրօեկտի մասին, բայց ոչ մի խօսք չասաց Թիւրքական պատրաստութիւնների մասին, նրա պատերազմական դիտաւորութիւնների մասին և այն անմխիթարական տեղեկութիւնների մասին, որոնք գալիս են Թիւրքահայաստանից։

Մինիստրը իր ճառի սկզբում պատասխանելով բիւջէտական յանձնաժողովի առարկութիւններին, որ այդ մինիստրութեան մէջ սարսափելի քաօս է տիրում բիւջէտական իրաւունքների խառնափնթորութեան տեսակէտից, աշխատում է հաւատացնել Դումային, որ նա միջոցներ է ձեռք առնում այդ բոլորը կամաց-կամաց կարգի բերելու։

Անցնելով Բալկանեան Թերակղզու հարցին, Իզվօլսկին ասում է, որ ռուսաց դիպլօմատիան այնտեղ առաջնորդվում է նրանով, որ մի կողմից լաւացվի տեղական ազգաբնակութեան վիճակը, իսկ միւս կողմից անձեռնմխելի պահվի սուլթանի բարձրագոյն իրաւունքները։ Միայն այսպիսով, ասում է նա, կարելի է պահպանել բարի յարաբերութիւններ և խաղաղութիւն։ Մեծ պետութիւնները պիտի հրաժարվեն տերրիտօրիական յափշտակման գաղափարից և միայն այդ դէպքում ամենահամարձակ բարենորոգչական ծրագիրին, ասում է մինիստրը, Թիւրքիան հաւանութիւն կը տայ և կընդունի։

Սանջակի երկաթուղու մասին ասում է, որ մինիստրութիւնը աւստրիական այդ գործողութեան մէջ տեսնում է միայն տնտեսական մօտիվներ, որը նա ստացել է Բեռլինի դաշնագրի 25-դ յօդուածով։ Երկաթուղու անցկացնելը ոչ մի կապ չունի մակեդօնական ռէֆօրմների վճռման հետ, այլ ընդհակառակը Իզվօլսկին միանգամայն համաձայնվում է իտալական մինիստրի յայտնած մտքի հետ, որ երկաթուղու անցկացնելը ինքնըստինքեան ռէֆօրմա է։ Այդ պատճառով մինիստրութիւնը ոչ թէ բողոքել է Աւստրիայի ձեռնարկութիւնների դէմ, այլ ինքն էլ իր երկաթուղական պրօէկտն է առաջարկել։

Մակեդօնական ռէֆօրմների և անգլիական ծրագրի մասին բացատրում է, որ ռուսական առաջարկը աւելի հաւանութիւն է գտնում մեծ պետութիւնների մօտ։ Այդ հարցում պէտք է բոլոր պետութիւնները միաձայն լինեն, որպէսզի կարելի լինի դրական հետևանքների գալ. յամենայն դէպս մենք միայնակ չենք գործի և դրա համար պատերազմ չենք սկսի։

Մինիստրը առանձնապէս շեշտում է, որ սուլթանի բարձրագոյն իրաւունքներին չէ կարելի դիպչել, որովհետև դա «ամենածանր կերպով կարտայայտվի Ռուսաստանի բազմաթիւ մահմեդական ազգաբնակութեան վրա»։

Պատգամաւոր Աչէմեանը իր ընդարձակ ճառում շօշափում է միմիայն հարցի մի մասը, այն է նախահաշիւը։ Նա մի շարք փաստերով ապացուցանում է, որ մինիստրութեան մէջ գոյութիւն ունեն ահագին թւով այնպիսի պաշտօններ, որոնց վաղուց պէտք էր վերացնել. որ մի քանի հիւպատոսներ առասպելական ծախսեր են ցոյց տալիս ամենաաղքատ առարկաների համար, և առաջարկում է այդ բանի վրա առանձին ուշադրութիւն դարձնել։ Բայց, ինչպէս ասացի վերևում, թէ մինիստրութիւնը և թէ Դուման ինքը այսօրվայ նիստին աւելի քաղաքական բնաւորութիւն էին տուել, ուստի Աչէմեանի շօշափած հարցերը ընթացք չը ստացան։

Խօսում է Միլիւկօվը։ Բոլորը լարված, ուշադրութեամբ լսում են։ Նրա արտասանած այսօրվայ ճառը նմանում էր մինիստրական դեկլարացիայի և կարծես թէ Միլիւկօվն է մինիստր և նա է քաղաքականութեան ընթացք տուողը։ Ընդմիջումի ժամանակ բոլոր աջակողմեան պատգամաւորները յայտնում էին, որ նրանց գոհացրեց նրա ճառը։

Միլիւկօվը ասում է, որ Բալկանեան Թերակղզու ազգաբնակութեան վերաբերեալ մենք ունենք բարոյական պարտաւորութիւններ, բայց միևնոյն ժամանակ այդ պարտաւորութիւնների պատճառով մենք չենք կարող զոհել ամեն ինչ, մեր սեփական շահերը. կան յայտնի սահմաններ, որոնցից դէնը անցնելը անկարելի է։ Այդ այդպէս լինելով հանդերձ՝ մենք շատ պարտաւորութիւններ չենք կատարել և շատ աջող ժամեր ձեռքներիցս տուել ենք։ Արտաքին գործերի մինիստրը ասում էր իր ճառում, շարունակում է Միլիւկօվը, որ եւրոպական պետութիւնները չէին հաւատում մեր անկեղծութեանը, թէ բալկանեան հարցում մենք անշահասէր դիտումներ ունենք։ Եւ նրանք միանգամայն իրաւունք ունէին կասկածելու, որովհետև մենք իսկապէս առիթներ ենք տուել այդպիսի կարծիք կազմելու։

Մեր դիպլօմատիայի ջանքերով Դանուբի նահանգը ազատութիւն էր ստացել, բայց ապագայում չը կարողացաւ պաշտպանել նրան և նա ժամանակի ընթացքում նորից յետ գնաց։ Եթէ մենք իսկապէս հետևում լինէինք անշահասէր քաղաքականութեան, այն ժամանակ Անգլիային մենք ոչ թէ թշնամի կունենայինք, այլ ամենամտերիմ և Սան-Ստեֆանօյի դաշնագիրը չէր պատռվի, կտոր-կտոր լինի։ Եւ այս առաջացաւ այն պատճառով, որ մենք ազատարար դերից անցանք ճնշողի դերը։

Մենք մեր ռէակցիօն քաղաքականութեամբ, ասում է Միլիւկօվը, թոյլ տուինք, որ ազատարարի դերը կատարի մեր հակառակորդ Անգլիան Բօլգարիայի վերաբերեալ։ Մենք վիրաւորվել էինք, որ բօլգարացիները իրանց ույժերով ուղղեցին Բեռլինի դաշնագրի մի քանի կէտերը իրանց՝ բօլգարացիների համար շահաւէտ կերպով, և բոլորովին հեռացանք այնտեղից, բարձի-թողի անելով ամեն ինչ։ Բայց 10 տարուց յետոյ մենք էլի չը խրատվեցինք և 1897 թւին նորից ծանր քար դրինք բօլգարական հարցի վրա, որպէս զի նրանց մնացած կէտի վրա պահենք։ Դրանից յետոյ մենք անցանք Հեռաւոր Արևելք, էլի ուշադրութիւն չենք դարձնում Մերձաւոր Արևելքի վրա, մինչև որ Բալկանեան Թերակղզու արհաւիրքները նորից մեր ուշադրութիւնը գրաւեցին։

Մակեդօնիան արդէն ցանկանում էր իր համար ազատութիւններ ձեռք բերել, բայց մենք չը միացանք Անգլիայի կարծիքին, որ Մակեդօնիային աւտօնօմիա է հարկաւոր. այդ պատճառով առաջ եկաւ 1903 թւականի սարսափելի կոտորածը։ Մակեդօնական ապստամբութիւնը ճնշվեց և արեան մէջ թաղվեց միմիայն այն պատճառով, որ հարկաւոր րօպէին մենք անտարբեր գտնվեցինք։

Անցնելով Մյուրցշտեգեան համաձայնութեան Աւստրիայի հետ, ճառախօսը ասում է, որ միայն մեր դիպլօմատիան անշահասէր էր, իսկ հակառակ կողմը շատ մեծ շահեր ունեցաւ։ Ոչ թէ Թերակղզու ազգաբնակութեան թշնամութիւնը մեզ ստիպեց Միւրցշտեգի դաշն կապելը, այլ ընդհակառակը այդ դաշնագիրը թշնամացրեց Թերակղզու ազգերին մեզ հետ։ Դրա հետևանքը այն էր, որ Թիւրքիան աւելացրեց իր գաղանութիւնները, և, որ ամենագլխաւորն է, սկսվեցին եղբայրասպան թշնամութիւններ։ Գաղթականութիւնը հասաւ ահագին չափերի։

Մակեդօնական հարցի վերջին ընթացքի մասին Միլիւկօվը իր հաւանութիւնն է յայտնում, որ ռուսաց դիպլօմատիան իր սեփական ծրագիրն է առաջարկել։ «Թէև բալկանեան ազգերը իրանց միտինգներում բացասական վերաբերմունք են ցոյց տալիս դէպի մեր ծրագիրը, բայց իմ կարծիքով այդ նրանից է, որ այնտեղ լաւ ծանօթ չեն մեր նպատակների հետ։ Բայց ցաւելով պէտք է մատնացոյց անեմ, որ մինիստրը չը ցանկացաւ այդ հարկաւոր բացատրութիւնները տալ։ Մեր դրութիւնը աւելի ծանր է, քան Անգլիայինը. Բալկանեան Թերակղզում մեր արտասանած ամեն մի խօսքը անհամեմատ աւելի ազդեցութիւն է անում. այդ պատճառով մենք զգոյշ ենք մեր արտայայտութեան մէջ, որ դրանով անտեղի արհաւիրքների առիթ չը տանք։ Մեր ամեն մի խօսքը բալկանեան քաղաքականութեան վերաբերեալ արիւնի հոտ ունի. այդ պատճառով պէտք է շատ զգոյշ լինել»։

Ճառի վերջում Միլիւկօվը ասում է, որ մենք չենք կարող, խօսելով Բալկանեան Թերակղզու ազգերի մասին, աչքաթող անել Մերձաւոր Արևելքի միւս մասերը։ Բալկանում դրութիւնը ծանր է, բայց մենք գոնէ մի որևէ տեղեկութիւն ունենք, թէ ինչ է կատարվում։ Իսկ ինչ վերաբերում է Ասիական Թիւրքիային, նրա մասին մենք ոչինչ չը գիտենք։

«Ստացվում են շատ անմխիթարական տեղեկութիւններ Էրզրումից, Վանից, պարսկական, կովկասեան սահմաններից։ Տեղեկանում ենք, որ Թիւրքական ռեդիֆները շարժվում են դէպի մեր սահմանները, ամեն գիւղում 100—200 հոգով տեղաւորվում. ինչու համար. այդ մեզ յայտնի չէ։ Մենք լսում ենք, որ տեղական ազգաբնակութեան մէջ ինչ-որ շարժում կայ, որը եթէ պանիսլամական չէ, յամենայն դէպս կարող է համաթիւրքական լինել, որը մեզ համար աւելի անհաճոյ և ոչ ցանկալի է։ Այս շարժումը մինչև անգամ ընդգծվում է կովկասեան սահմանի վրայով Ատրպատականի վրա, որտեղ տարածվում է անգլիական ազդեցութիւնը։ Այս բոլորի մասին մինիստրը մեզ ոչինչ չասաց, բայց շատ ցանկալի էր հանգստացուցիչ տեղեկութիւններ լսել»։ (Բուռն ծափահարութիւն)։

Աջակողմեանները Պուրիշկևիչի բերանով յայտնում էին, որ նրանք այն կարծիքի են, որ պէտք է առաջ հաւատացած լինել իր ույժերի վրա և ապա մի որևէ քայլ անել։

Սօցիալ-դեմօկրատ Պօկրօվսկին խիստ քննութեան ենթարկեց կառավարութեան արտաքին քաղաքականութիւնը, որը ուղղված է ռէակցիօն տենդենցիայով, որը նըմանում է «արիւնոտ սուլթանի քաղաքականութեանը արիւնլուայ ժողովուրդների, քրիստոնեաների դէմ»։

Նախագահ Խոմեակօվը նկատողութիւն արեց, որ դա՝ պարլամենտական արտայայտութիւն չէ։

Դուման ընդունեց մինիստրութեան նախահաշիւը։

Արսէն Բալանթար

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Խանքենդ-աւան, 8 ապրիլի

Պետութեան կողմից ժողովրդին իբրև փոխատուութիւն տալիք սերմացուն և ուտելու ցորենը ստացվել է և հետզհետէ ստացվում է։ Ջիվանշիրի մարզկանց համար որոշածը ամբարվում է Թարթար կայարանում, Աղդամի դաշտավայրինը՝ Աղդամում, Խաչէնի և Վարանդայի բնակչութեանը՝ Խանքենդ-աւանում։ Խանքենդը լցված է գիւղացիներով, պարկերը կռնակներին։ Ցորենը բաժանում է հաշտարար միջնորդը։ Սերմացուն գարնան ցորեն է, գարի և կորեկ։ Ուտելու ցորենը առանձին է։ Ուտելու ցորենը բաժանվում է իւրաքանչիւր գերդաստանի 1—5 տարեկան շնչին 20 ֆունտ, իսկ 5-ից բարձր տարեկաններին մի պուդ։ Բաժանման խնդիրը ահագին վէճ է բարձրացրել և երկու օր է գիւղացիները չեն կարողանում մի համաձայնութեան գալ։ Հաշտարար միջնորդը իր գործը հեշտացնելու համար ուզում է ամեն մի գիւղին հասնելիքը միանգամից կշռել և տալ, իսկ գիւղացիները այդ չեն ընդունում, պահանջում են, որ իւրաքանչիւր ծխինը ինքը հաշտարար միջնորդը կշռի և տայ։ Ինչպէս կը լուծվի այս խնդիրը, մօտիկ ապագան այդ ցոյց կը տայ, միայն պարզ է, որ գիւղական առաջնակարգ դասակարգը, այդ զօրաւոր «անմեղները» վարկաւորել են եղած չքաւոր դասակարգի, այրիների և որբերի առաջ։ Խանքենդի փողոցները լցված են և կանանցով, և երեխաներով, մի մի պարկ ձեռքերին. դրանք ուզում են իրանց ստանալիքը այստեղ ստանալ և ոչ գիւղում՝ աղախկանների ձեռքով, որովհետև դրանք կորցրել են իրանց հաւատարմութիւնը, հովանաւորութիւնը և պաշտպանութիւնը նրանց առաջ։ Նպաստամատոյց յանձնաժողովի բաժանած ալիւրները և ցորենները լրիւ գիւղ չէին հասնում, գողացվում էին ճանապարհներում և մէջտեղ զրկվում էր չքաւոր դասակարգը, որովհետև ոչ ոք չէր կարողանում ապացուցանել թէ ով էր գողանում։ Այսպէս, անցեալի փորձերից խրատված գիւղացիները ուզում են իրանց բաժինները առանձին-առանձին ստանալ և ոչ մի անգամից, և տանել գիւղում բաժանել։

Եղանակը փոփոխական է. մերթ անձրև և մերթ ձիւն է գալիս, բայց շուտ էլ հալւում է։ Խոտը բուսել է, անասունները արածում են հանդերում, բայց սաստիկ նիհար են։ Տեղ-տեղ դաբաղ հիւանդութիւնը ճնշումներ է տալիս անասուններին։ Արտերը անպատմելի, աննկարագրելի լաւ են և առատ հունձ են խոստանում, եթէ ազատվեն բնութեան պատահարներից։

Վարանդայի Մսմնա գիւղի մօտ սպանված գտնվեցին երկու լեզգի, որոնց կասկածն ընկնում է հայերի վրա։ Կատարվում է քննութիւն։ **

Ղալաչա, 9 ապրիլի

Բ. մասի պրիստաւի երկու ստրաժնիկները՝ Սիմօնը և Սեանը գիւղերն են գնալիս լինում պաշտօնական յանձնարարութիւններով. ճանապարհին յանկարծ պատահում են երկու զինված Թուրք աւազակների. չը կարծելով թէ աւազակներ են, միայն զէնքերն են պահանջում. Թուրքերը պատասխանում են գնդակով. ստրաժնիկ Սիմօնը վիրաւորվելով վայր է ընկնում և սկսում է ինքն էլ գնդակահարել, իսկ միւս ընկերը հաւարի է գնում պրիստաւի մօտ։ Պրիստաւ Երալևանցը իսկոյն օգնութեան է հասնում և կատաղի հրացանաձգութիւն է ըսկսվում. աւազակներից խլում են երկու ձի, մէկ վերարկու, ատրճանակ, մէկին էլ երկու վէրք են հասցնում, և եթէ մառախուղը չը պատէր, աւազակները կամ կը սպանվէին կամ կը բռնվէին։ Պրիստաւ Երալևանցը Բօրչալուի գաւառն է անցնում, այնտեղ Թուրքերին նեղն է ձգում, վերջինները խոստովանվում են, որ մէկը տաժանակիր աշխատանքից փախած է, իսկ միւսը յայտնի աղայի եղբայրն է, և թէ շուտով կը ներկայացնեն։

Մի քանի ժամ չանցած հաւար ընկաւ, թէ «Բուրմա» կոչված ձմերանոցից Թուրքերը տարել միջից Բագրատ Ջալինեանցի 8 եզը տարան։ Ձմերանոցը գտնվում է դարձեալ Բօրչալուի գաւառի սահմանին կից և այնտեղի Թուրքերն էլ տարել են. Թուրքերն ինչպէս երևում է հանաք չեն անում. պրիստաւը գնաց, տեսնենք ինչ լուր է բերելու։ Գովելի է պ. Երալևանցի եռանդը, որ հետամուտ է լինում գողերին և աւազակներին։ Աջողութիւն։

Մելքիսեդէկ քահ.

Երևան, 21 մարտի

Անցեալ տարի Երևանի թեմական դպրանոցի հոգաբարձութեան նոր կազմը ընտրվելիս մենք մեր ուրախութիւնն էինք յայտնել, և չէինք սխալվում, որովհետև այն եռանդուն գործունէութիւնը և սերտ համերաշխութիւնը ամբողջ հոգաբարձական կազմի մէջ, որին միացած էր նախկին տեսուչ պ. Բալաղեանի լուրջ և խոհեմ գործունէութիւնը, տուեց իր փառաւոր արդիւնքը՝ դրամական հաշւում աւելի մուտք ստանալով (26 հազար ռուբ.), քան թէ ծախք (24 հազար), իսկ ուսումնական և մանկավարժական մասը որոշ բարձրութեան հասցնելով։ Իսկ մի քանի կորուստների հրապարակ հանելը, որոնց թւում և 30 հազար ռուբլի գումարը (հանգուցեալ Թայիրեանի ժառանգութիւնից), և դպրոցի համար նախագծած շէնքը ոգևորում էր մեզ բոլորիս։ Այս օրերս լուր տարածվեց, որ հոգաբարձու պ. Ս. Տէր-Մարտիրոսեանը հրաժարական է ներկայացրել և այլ ևս չէ յաճախում ժողովներին։ Եթէ այդ ճիշտ է, ապա չենք կարող չը ցաւել, որովհետև նա մեծ եռանդով կպել էր դպրոցական գործին (հոգաբարձու է նաև Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի)։ Նա ներկայացրել է հոգաբարձութեանը մի շարք գրաւոր ծրագիրներ դպրոցի տնտեսութիւնը բարեկարգելու համար. կարծում ենք՝ նա կարող էր ապագայում ևս օգտակար լինել այդ դպրոցներին։ Մինչդեռ ներկայումս նրա հրաժարվելը կարող էր զգալի հարուած հասցնել դպրոցին։ Սակայն հետաքրքրական է հրաժարականի պատճառը։ Առ այժմ գոնէ հասարակութեան մէջ շատ խուլ շշուկ է պտտում, որ եկամուտը ծախքը չէ ծածկում, ծախքերը անում են դրամագլխից և կամ բանկերից վերցված պարտքով, ռոճիկները վճարվում են դպրոցական եկամուտից, շատ բարձր գումարով։ Ինչպէս լսում ենք, ուսումնական մասը նոյնպէս կաղում է։ Ուսուցիչների մէջ համերաշխութիւն չը կայ շնորհիւ տեսչի անտակտութեան։ Աշակերտները թողնված են վարչական կատարեալ անխնամ դրութեան մէջ։ Տեսչի գոյութիւնը ոչ մի հանգամանքում չէ երևում։ Օրերով փակված իր տեսչանոցում, հոգաբարձութեան համար հրատարակչական ընկերութիւնից նուէրված գրքերի առևտուրով է զբաղված, մինչդեռ դպրոցի միջանցքում և բակում, հէնց տարվայ սկզբից, աւերինլուայ դէպքեր աշակերտների մէջ պակաս չեն եղել։

Իսկ թէ ինչ պիտի լինի սրա վերջը, այդ դժուար չէ գուշակել։ Իրերի այս դրութեան մէջ մեզ համար խոշոր հարցական է, թէ պ. Ս. Տէր-Մարտիրոսեանց ինչու է հրաժարվել հոգաբարձական նիստերին յաճախելուց։ Ցանկալի է, որ մամուլի միջոցով պարզվէր այս հանգամանքը։ Գուցէ դրանով որոշ չափով կը պարզվեն մի շարք խնդիրներ, որոնք լոյս կը սփռեն դպրոցական կեանքի ներկայ անմխիթարելի դրութեան վրա։ Հարկաւոր ենք համարում յիշել, որ հոգաբարձութիւնը մինչև օրս չը կատարեց իր առանձին հանդիսաւորութեամբ տուած խոստումը՝ դպրոցի շէնքի համար գետին գնելու նկատմամբ, ինչպէս և չէ ուզում նախկին հոգաբարձութեան անդամների «սիրտը կոտրել» նրանց դէմ դատ սկսելով արդէն յայտնի խոշոր պակասումների համար։

Այդ դատին է սպասում դպրոցական գործին նախանձախնդիր հասարակութիւնը, այն հասարակութիւնը, որին դպրոցի տեսուչն ու հանդէս կազմողները այնպէս փառաւոր ապտակ տուեցին Վարդանանց տօնին կազմած իրանց խղճուկ հաշւետուութեամբ։

Գ. Աղաղալեանց

Քարվանսարա, 21 մարտի

Մի քանի ժամանակ առաջ հողին յանձնվեց Թալա գիւղի ծխատէր երիտասարդ Տրդատ քահ. Տէր-Յարութիւնեանցի մարմինը։ Հանգուցեալը, թողնելով մի որբ ամուսին և սրա անպահով հոգացողութեան՝ 5 մանկահասակ աղջիկներ—զոհ գնաց անտեղի։ Նա իր կնոջ հիւանդութեան առաջն առնելու համար՝ տարաւ Դիլիջան բժշկի մօտ. կինն առողջացաւ, իսկ ինքը մրսեց և «սաթլջամ» հիւանդութեամբ կնքեց իր մահկանացուն։ Նա միջոց չունէր իրան ևս այդ գիւղացիների շրջանում 90% մահ առաջացնող հիւանդութիւնն էլ բուժելու։ Այս փաստը մի աւելորդ անգամ էլ մեզ ստիպում է յիշեցնել, որ մեր գաւառը զուրկ է բժշկական որևէ օգնութիւնից։ Բժշկի բացակայութիւնից՝ գիւղացու 100-ից 90-ը անժամանակ, անտեղի են մեռնում։ Երանելի ժամանակները ջայլամի քայլերով պատմութեան անդունդն են գլորվում, էլ հիւանդին՝ գրբացը, մոլլան, գարի գցողը, աղը, խաչը, ծաղկավանքը, կաղնին չեն օգնում. գիւղացին ըմբռնել է, որ հիւանդին օգնողը, փրկողը միայն բըժիշկն է. բայց.... ախ, էս «բայցերը»։ Մենք միշտ սովոր ենք մանանան երկնքից՝ վերևից տեսնել. ցաւօք սրտի մեր գաւառը չունի կարծես քանի մի գիտակից անձնաւորութիւններ, որոնք ժողովրդին առաջնորդէին դէպի հիւանդանոց և բժիշկ ունենալու կարիքը։

Այս անհրաժեշտ և անյետաձգելի կենսական հարցը պէտք է օր առաջ իրագործելու ջանքերի վրա մտածել և ամեն միջոց ձեռք առնել բանալու գաւառի կենտրոնում հիւանդանոց և հրաւիրելու բժիշկ կամ ֆելդշեր։ Հիւանդանոց բանալու հարցը հերթական է. քանի անգամ այս մասին դիմած ենք գաւառական իշխանութեան միջոցով նահանգապետին, անգամ Փոխարքային, բայց «էսօր-էգուցը» միայն մեզնից վաղաժամ անհամբեր է խլում և հողակոյտերի թիւը ստուարացնում։

Հրաւիրում ենք ձեռնհաս անձանց քաղցր ուշադրութիւնը այս կենսական հարցի վրա. թող ամենքը աշխատեն գլուխ բերել տալ այս հարցի շուտափոյթ լուծումն, որից, մանաւանդ սովի այս սարսափելի տարում, տարափոխիկ հիւանդութիւնները անպայման կը հնձեն սուր մանգաղի պէս, առանց էն էլ գիւղացու շլինքը կոտրված, ոլորված գլուխները։

Մեծ թւով սովամահ գիւղեր, հայ գիւղեր զրկված են պետական նպաստից օգտվելու շնորհից. այդ գաղտնիքը ում յայտնի է, թող խօսի և սէր տածող ժողովրդի։ Բարեսէր անձանց ուշադրութեանն ենք յանձնում վաղամեռ քահանայի որբերին։ Սիրով յանձն կառնեմ նուէրները հասցնելու որբերին։

Մեսրոպ ք. Եղիկեան

Ղշլաղ (Փամբակ), 25 մարտի

Մեր շրջանի գիւղացիութիւնն էլ տիրող անարդար կարգերի շնորհիւ ընկած է բացարձակ թշուառութեան գիրկը։ Նա էլ է տանջվում հողի պակասութիւնից և անբերրիութիւնից։ Ահագին ազգաբնակութեան պատկանող աննշան հողաբաժինը անընդհատ մշակվելուց յոգնել է, ուժասպառ է եղել։ Մեր վարելահողերը ամենաաջող տարին հազիւ մէկին երկու տան։ Տարվայ ամեն եղանակին մեզ հիւր է լինում սովթագաւորը։ Սովի ուրուականը դամօկլեան սրի պէս կախված է իւրաքանչիւր գիւղական նաչարի գլխին։ Իսկ այս տարի դարմանի պակասութիւնը եկաւ լրացրեց նրա մշտական տանջանքը։ Նա սովի սարսափից դիմում է իր «հոգեհան» վաշխառուին, գրաւ դնելով իր վերջին ունեցածը, վերցնում է նրանից մի քանի կօպէկ, որով մի քանի ամիս էլ քաշ է տալիս իր ընտանիքի թշուառ գոյութիւնը։ Իսկ ինքը իր ծով ցաւերի դարմանը որոնում է օտարութեան մէջ։ Մեր գիւղացիութեան ահագին

[illegible] զոհւում է այսօր զանազան արդիւ-նաբերական վայրերում։ Օրինակ Ղշլաղի [illegible] 1—2 մարդ իրանց կեանքը [illegible] զանազանութեան մէջ։ [illegible]

[illegible] 10—14 ժամ աշխատելու, իսկ վարձը 50—60 կոպէկից չէ անցնում, [illegible] 70—80 կոպ. [illegible] նոյնիսկ սողացող։

Փոյութեան հարցը ստիպում է գիւղա-ցուն խունկ ծխել իր արիւն ծծողների ա-ռաջ և հնազանդ ու անտրտունջ տանել բո-լոր հարստահարողների անարդարութիւն-ները։

Մանուկ Ղազարեանց

Հին-Նախիջևան, 10 ապրիլ

Անցեալ տարվայ սեպտեմբերի վերջերին քաղաքականութեամբ հեռացրած հո-գաբարձուները (Նպաստամատոյց մասնա-ժողովի «հերոսները») օգտվելով առեր-ւոյթ խաղաղութիւնից, դարձեալ ձգտում են իրանց գլուխները բարձրացնել և խոռ-վութիւն սերմանել ժողովրդի զանազան խաւերի մէջ։ Անցեալ ամիս մի պարզ ծխական ժողով կար, դպրոցական շինու-թեան և այլ տեղական հարցերի մասին գումարված. բորենիների խմբակը եկել էր ժողով ս. Գէորգ եկեղեցու երէցփոխ՝ Մար-գար Միրաքեանին, իրանց հակառակորդին տապալելու։ Այդ մտադրութեամբ էին եկել ժողով Նպաստամատոյց մասնաժողովի «հե-րոսները», բայց նրանց յոյսերը ի դերև ելան. երէցփոխը մնաց և կը մնայ իր պաշտօնի մէջ ժողովրդի մեծամասնու-թեան ցանկութեամբ։

Ժողովուրդը այդ հերոսներին հեռացրել է հասարակական գործերից, բայց դրանք էլի իրանց քթները ուզում են խոթել նրանց մէջ, չը նայած որ քթները փշրված են։ Նրանք նախկին quasi զօրութեան վրա են յենվում, օրօրելով իրանց սին յոյսե-րով, կարծելով որ կազմակերպութիւնը մօգական գաւազանով յարութիւն կառնի և նրանց համար նոր ասպարէզ կը բանայ ժողովրդին դարձեալ խաբելու և կողոպ-տելու յանուն զանազան անիրագործելի չափ-չափ բաների, չը լինելիք ֆոնդերի և այլն։ Սակայն ուշ է, կարտերը բացված են և այլևս ոչ մի ֆօկուս-մօկուս չի օգնի նրանց։

Այդ բորենիները կատակաբան և դատար-կաբան «Վտակի» Թղթակից Մ. Թխոյեանի բերանով «անկեղծ հասարակական գործիչ-ներ» կոչվեցին։ Մասխարաներ (ШУТНИКИ)։ Այո, ճանաչում ենք մենք դեռ ապրում և մեզ «կուլտուրական» ժողովուրդ ենք կո-չում, չը նայելով որ մեր գաւառի աւելի քան 85 հայաբնակ գիւղեր մօտ 58 հազար հայ բնակչութեամբ միայն 11 ու-սումնական դպրոց ունեն (որոնցից 3-ը երկ-դասեան և 8-ը միդասեան) ողորմելի բիւ-ջէով, որոնք իրանց. խեղճ գոյութիւնը ան-պատուաբեր մուրացկանութեամբ են պահ-պանում, իսկ դպրոցների շէնքերը պարզ գոմեր են։ Ճիշտ որ «ազգերնիս կառաջա-դիմէ կոր», ինչպէս ասում են պօլսեցի հայերը։

Բիշար

ՆԱՄԱԿ ՄՈՍԿՎԱՅԻՑ

6 ապրիլ

Լազարեան ճեմարանի մասնագիտական դասարանների խորհուրդը իր՝ 1908 թ. մարտի 13-ին կայացած նիստում վճռեց յայտարարել ի գիտութիւն մասնագէտների առաջիկայ երեք նիւթերը՝ երեք մրցանակ-ների համար, մէկը՝ 700 րուբլի և երկուսը 500-ական րուբլի.

1) Բարբառագիտական բառարան հայ լեզուի—բարբառներից և մի-ս մէկի՝ ձայ-ների և քերականական ձևերի համառօտ տեսութիւնով։

2) Մուշի և Սասունի հայ ժողովրդի ման-րամասն ազգագրական նկարագիրը (համա-ձայն «Ծրագիր հայ ազգագրութեան և ազ-գային իրաւաբանական սովորութիւնների, Գր. Խալաթեանցի, Մոսկվա, 1887 թ.»)։

3) Երզրում գաւառի հայ ժողովրդի ման-րամասն ազգագրական նկարագիր (համա-ձայն «Ծրագիր հայ ազգագրութեան և ազ-գային իրաւաբանական սովորութիւնների, Գր. Խալաթեանցի, Մոսկվա, 1887 թ.»)։

Աշխատութիւնները կարելի է գրել՝ հա-յերէն կամ ռուսերէն, ֆրանսերէն կամ գեր-մաներէն։ Լաւագոյն աշխատութիւնը յիշված ամեն մի նիւթի մասին կը պարգևատրվի խորհրդի կողմից—առաջնի համար 700 ր. (մօտ 1800 ֆրանկ) և երկրորդի ու երրոր-դի համար՝ 500-ական ր. (մօտ 1300 ֆր.) մրցանակով։ Եթէ այս նիւթերից որևէ մէ-կի մասին ներկայացրած աշխատութիւննե-րից երկուսը հաւասար արժանաւորութիւն ունենան, խորհուրդը կարող է բաժանել մրցանակը երկուսի հեղինակների մէջ։

Աշխատութիւնները պէտք է ներկայաց-վեն Լազարեան ճեմարանին 1910 թ. ապրիլի 10-ից ոչ ուշ։

Ինչպէս տեսնում է ընթերցողը, յայտա-րարված մրցանակները շատ լուրջ խնդիր-ներ են արծարծում մեր առաջ։ Հայոց լեզուի բարբառներից մինչև այժմ ուսում-նասիրված են՝ Թիֆլիսի, Երևանի, Ագուլ-իսի, Նոր-Նախիջևանի, մասամբ Ղարաբա-ղի, Մուշի և այլ բարբառները, որոնք հա-րուստ նիւթեր են բովանդակում իրանց մէջ բառագիտական և լեզուախօսական տե-սակէտից։ Վաղուց յայտնի ճշմարտութիւն է, որ ամենայն մի ազգի ստորին, անկիրթ խաւերը իրանց դարևոր կեանքի ընթացքում միշտ պահպանողական են մնում և ճշտու-թեամբ պահում են սերնդից սերունդ իրանց նախնեաց աւանդութիւնները, նախապա-շարմունքները, հաւատալիքները, սովորու-թիւնները, նիստ ու կացը, խորիմաստ ա-սածները, որոնք ազգագրութեան համար առատ նիւթեր են մատակարարում։ Այս բո-լոր գաղափարները ու հասկացողութիւնները արտայայտելու համար ժողովուրդը ունի բառերի ամբողջ գանձարան, որ կրթեալ և լուսաւորեալ դասակարգին շատ անգամ անմատչելի է մնում բարբառագիտական բառարանի բացակայութեան շնորհիւ։ Բա-ռարան կազմելիս՝ ցանկալի է բառերը մեկնել այնպէս, ինչպէս ժողովուրդն է հասկանում, նրա բերանից բացատրել, ա-ռանց անձնական ենթադրութիւնների։ Այս դէպքում յաճախ կարող են հանդիպել բա-ռարան կազմողին բուն հայոց բառերի հետ նաև փոխառեալ բառեր օտար ազգե-րից. փոյթ չէ, այդ էլ հարկաւոր է արձա-նագրել ու ճշտիւ որոշել նրանց նշանակու-թիւնը, բայց դարձեալ ժողովրդի բացա-տրութեամբ։ Օտար բառերի ու դարձուած-ների ներկայութիւնը մեր ժողովրդական բարբառներում շատ բնական է ու հասկա-նալի, քանի որ հայը դարեր շարունակ իր մայրենի հողի վրա կողք-կողքի ապրում է պարսկի, քիւրդի, Թիւրքի ասորու և արաբ ազգերի հետ, որոնց ազդեցութիւնը նրա վրա անհերքելի է. հայը նրանց հետ կենսա-կան, առևտրական և դրացիական յարա-բերութիւններ ունի. ուրեմն փոխարէնի ազդեցութիւնը իրար վրա անխուսափելի է և այստեղից պարզվում է փոխառեալ բա-ռերի ծագումը։ Թող բառարան կազմողը այնքան էլ չը խորասուզվի օտար բառերի ծագումի մեկնութիւնների մէջ, որով, գու-ցէ, իրան մնասի, մրցանակը վիճելի դարձնելով։ Նրանից պահանջվում է միայն բառարանի կազմութիւնը, որ (ծառայելու է իբրև նիւթ բուն մասնագէտների համար ապագայում) հարկաւոր է մեր հասարա-կութեան՝ բարբառները ուսումնասիրելու ու հասկանալու համար։ Օրինակի համար կասեմ, որ Նոր-Նախիջևանի լեզուն թիֆ-լիսցին չէ կարող հասկանալ, Նոր-Նախի-ջևանցին ծանօթ չէ Ագուլիսի բարբառին. «Նոր-Դար» լրագրում Տէր-Ալչի Խաչանի յօ-դուածները, գրված Ղարաբաղի բարբառով, դժուարութեամբ էին կարդացվում. ահա այստեղ կազմելիք բառարանը մեծ ծառա-յութիւն կարող է մատուցանել ընթեր-ցողին։

Երրորդ՝ մրցանակը պահանջում է Մու-շի և Երզրումի հայ ժողովրդի մանրամասն ազգագրական նկարագիրը, որ շատ ցան-կալի է տեսնել. կը սպասենք։ Բայց Սա-սունը... որտեղ է Սասունը... Նրա ուր լինելը պէտք է հարցնել հայ յեղափոխա-կաններից...

Մ. Շովրեան

ՄԵՐ ԻՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԻՑ

Որքան թեթևութիւն է զգում մարդ, որ-քան մխիթարվում է, նկատելով թէ ինչպէս մեր իրականութիւնը հնարաւորութիւն է տալիս գործելու մինչև իսկ «անասուննե-րին հովանաւորող» ընկերութիւններին։

Երբ տեսնում ես՝ թէ ինչպէս այդ հովա-նաւորողները՝ բեռնաւորված սայլը հազիւ հազ, այն էլ մտրակների հարուածների տակ, քաշ տուող ձիաներին պաշտպանելու հա-մար երբեմն իրանց եռանդի մէջ այնքան հեռու են գնում, բնականօրէն հարց է ծագում սայլապաններին՝ այսինքն մարդ-կանց հովանաւորող ընկերութիւն էլ կազ-մելու մասին. Թւում է, որ անասունների վիճակը արդէն բաւականին թեթևացած պէտք է լինի Աստուծոյ հովանու տակ պահ-պանվող մեր այս քաղաքում, որ նրանք հաւասարապէս պէտք է դրված լինեն բա-րեկեցիկ պայմանների մէջ շնորհիւ մարդ-արարածի այդչափ հասունութեան, որ, վերջապէս, արշաւանքները փողոցային շնե-րին որսալու համար այլևս տեղի չը պիտի ունենան, նրանց կաղկանձոցների ձայնը այլևս լսելի չէ լինելու մեզ, քանի որ «անասուններին հովանաւորող» ընկերու-թիւնը արթուն հսկում է եռանդով գոր-ծում։

Սակայն թւում է միայն։

Շնորսութիւնը մինչև այսօր էլ շարու-նակվում է օրը ցերեկով, երբեմն բազմա-թիւ փոքրիկ մանուկների առջև։

Միթէ յայտնի չէ ինչ նպատակով։

Եւ ո՞ւմ դարդն է կորվել բողոքելու ել-նել դրա դէմ, երբ միլիօնաւոր մարդիկ հեծում են հարստահարութեան ամենասոս-կալի ճիրանների մէջ, երբ թշուառ մայրե-րի և որբ զաւակների յուսահատ ճիչերն ու բողոքները անվերջ բռնութիւնների ու կա-մայականութիւնների դէմ՝ հանդիպում են քար անտարբերութեան, մնում են առանց պաշտպանութեան։

Քանի կեանքի մէջ համատարած իշխում է դեռ անարդարութիւնը, քանի մարդը իր նմանի վրա անգամ նայում է գիշակերի հայեացքներով, չեն կարող վերանալ բռնու-թեան ու կամայականութեան օրէնքնե-րը, չեն կարող դադարել դժգոհների ա-նէծքները։

Իսկ այդ օրէնքները կը վերանան այն ժամանակ միայն, երբ մարդկութիւնը կը հասնի հասունութեան այն աստիճանին, որ կը ճանաչի կեանքի առաջնակարգ դեկա-վար սկզբունքը՝ արդարութիւնը։

Նախ և առաջ արդարութիւնը։ Ահա ինչ է հարկաւոր կեանքի մէջ։ Հազիւ թէ որևէ մէկը միամտութիւն ունենայ դրախտ որո-նելու այն միջավայրում, ուր մարդկային կեանքի ամեն մի րոպէն թունաւորվում է անվերջ տրագեդիաներով, ուր բիրտ ուժի կամայականութիւնն ու բռնութիւնները դնում են իրանց ճնշումը անհատական և հասարակական կենսունակ արտայայտու-թիւնների խրախճանքի քայլափոխի վրա։

Ես դէմ չեմ անասուններին հովանաւո-րելու հումանիտար սկզբունքին. բայց ես դէմ եմ, երբ անասուններին պաշտպանելու նպատակով՝ ստորացվում, ծեծի է ենթարկ-վում մարդ-արարածը. մանաւանդ ատնա-հարված եմ տեսնում այդ «հումանիտար սկզբունքը», երբ անասուններին հովանա-ւորողի ներկայութեամբ արիւնլուայ են անում սայլապանին և այդ հովանաւորողը ոչ մի ձայն չէ հանում ի պաշտպանութիւն սայլապանի, ինչպէս որ այդ տեղի ունե-ցաւ սրանից մի քանի ժամանակ առաջ Վելիամինովսկայա փողոցում խռնված բազ-մութեան ներկայութեամբ, որին ինքս էլ ականատես էի։

Անասուններին հովանաւորողներից մէկը նկատելով, որ նիհար ձին հազիւ է քաշ տալիս սայլը, կանգնեցրեց փողոցի մէջ սայլապանին, սկսեց գոռգոռալ նրա վրա, կանչեց կարգապահ ոստիկանին իր մօտ, գրեց սայլապանի անունը՝ արձանագրու-թիւն կազմելու համար և այլն, իսկ դրա հետևանքը եղաւ այն, որ սայլապանը ստիպված էր նստել իր ձիու կողքին, մինչև որ հարուածված քթից արիւնահո-սութիւնը դադարի...

Եւ այդ տեսարանին հանդիսատես բազ-մութիւնը բաւականանում էր միայն թեր ու դէմ քննադատութեամբ, առանց վրդով-վելու այդ անօրինակ երևոյթով, իսկ «ա-նասուններին հովանաւորողը» լուռ բաւա-կանութեամբ նայում էր իր ստեղծած տե-սարանին։

Ներկայ եղողներից ոմանք փորձեցին դժգոհութիւն և բողոք յայտնել կատարվածի համար, բայց, զգալով իրանց անզօրու-թիւնը, յետ քաշվեցին ճնշված սրտով։

Այդ ժամանակ արդէն լսվեց առաջ անց-նող ազատ ֆրանսիացու համարձակ ձայնը.

— Ես ֆրանսիական քաղաքացի եմ և տանել չեմ կարող այդ տեսարանը։ Պաշտ-պանեցէք անասուններին. բայց մի մոռա-ցէք նախ և առաջ մարդ-էակին։ Ասա, կար-գապահութեան վերահսկիչ, քո անունը, ազ-գանունը և համարը։ Ես քեզ ցոյց կը տամ ինչպէս պէտք է վարվել քաղաքացու հետ։

Ապա նա իր զայրոյթը ուղղեց նաև «ա-նասուններին հովանաւորելու» համար մար-դուն ստորացնել թոյլ տուող գործչին։

Այդ դէպքի մէջ մեր հասութիւնն ու բար-քերը արտացոլում էին ամենացայտուն կերպով։

Ի դէմս սայլապանի անպատւութեան ենթարկվեց մարդը. բայց ի՞նչ շահեց անա-սունների համար «անասուններին հովանա-ւորողը»։

Այդ տեսակ հովանաւորութիւնը կամ հեգ-նութիւն է և կամ անտեղի ցուցամոլութիւն։

Լ. Դանիէլեան

ԹԻՒՐՔԱՀԱՅ ՍՈՎԵԱԼՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Ստացանք Նիւ-Եօրկից, դօքտօր Յարու-թիւն-խան Թիրեաքեանից 50 ր.։

Ծանօթութիւն.—«Մշակի» երէկվայ համա-րում տպված 10 ր. նուէրը տուել է Մար-գար Փանեանցը և իր ամուսին Սօֆիա Փանեանցը ի յիշատակ հանգուցեալ Յ. Վարդպատրիկեանի, պսակի փոխարէն, և ոչ Մովսիսեանները, ինչպէս սխալմամբ գրված էր։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Թեմիս առաջնորդ Գարեգին արքե-պիսկոպոս Սաթունեան երէկ, ապրիլի 18-ին, մեկնեց Պետերբուրգ մի ամիս ժա-մանակով, մասնագէտ պրօֆէսօրների մօտ բժշկվելու համար։

✦ Կովկասի Փոխարքայի կարգադրու-թեամբ, Գանձակի նահանգի ժամ. գեներալ-նահանգապետ գեն.-մայոր Գավրիլօվ ա-զատված է իր պաշտօնից։ Նրա տեղ ժամ. գեն. նահանգապետ է նշանակված կովկաս-եան կօզակային զօրքի 2-րդ վաշտի հրա-մանատար գեն.-մայոր Ֆիէյշէր։

✦ Ապրիլի 17-ին, առ. ժամը 8-ին, Ուջար կայարանից ապրանքատար գնացքի դուրս գալու ժամանակ, ութ վագոն դուրս են եկել գծից. նրանցից 5-ը ջարդուփշուր են եղել, իսկ 3-ը բոլորովին անպէտքացել։ Խորտակման պատճառը առայժմ յայտնի չէ։ Մարդկային զոհեր չը կան։

✦ Կովկասագիտական բարձր դասըն-թացքներում, լեռնային ինժեներ Լ. Կօնիւ-շևսկին այսօր երեկոյեան ժամը 6—8 եր-կու դասախօսութիւն կը կարդայ հանքային ջրերի ծագման և յատկութիւնների մասին ընդհանրապէս, և Կովկասի՝ մասնաւորա-պէս։

✦ Թիֆլիսի միջնակարգ դպրոցներում աւարտական քննութիւնները կըսկսվեն այս ամսի վերջը։

✦ Թիֆլիսի փոխադարձ վարկի ընկե-րութիւնը ֆինանսների մինիստրից թոյլ-տւութիւն է ստացել պահեստի գումարնե-րից 250 հազար ծախսելով սեփական շէնք կառուցանել։

✦ «Голосъ Кавказа» թերթը հաղորդում է, որ երկրորդ Պետական Դումայի ան-դամներ՝ Ծերեթելի, Ջափարիձէ, Լօմթաթա-ձէ և Մախարաձէ, որոնք ի թիւս միւս պատգամաւորների դատապարտվեցին վի-բորգեան կոչի համար, թոյլտւութիւն են ստացել փոխանակ տաժանակիր աշխատանք-ների իրանց պատիժը կրել բանտարկու-թեամբ, $7^1/_2$ տարի, 5 տարու տեղ։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը որոշել է Մուխրանեան կամուրջի կառու-ցումը յանձնել Բրեանսկի գործարանին, իսկ քարէ աշխատանքների համար աճուրդ նշանակել։

✦ Հնագէտ Տակայշվիլին, որ մեկնել էր Շօրոպանի գաւառի Բարի գիւղը, այնտեղ գտնված հնութիւնները քննելու համար, վերադարձել է Թիֆլիս և մօտ օրերս մտա-դիր է հնագիտական ընկերութեան մէջ մի զեկուցում կարդալ Բարիում գտնված հնու-թիւնների մասին։

✦ Թիֆլիսի նահանգապետը, համաձայն քաղաքային դումայի ընտրութեան, հաս-տատել է իշխ. Ն. Ե. Արղութեան-Երկայ-նաբազուկին Թիֆլիսի քաղաքային վարչու-թեան անդամի պաշտօնում առաջիկայ քա-ռամեակի համար։

✦ Վաղը, կիրակի, ամսիս 20-ին, Թիֆ-լիսի ժողովարանի ձմերային շինութեան մէջ կը կայանայ հետաքրքրական ծրագրով մի նուագահանդէս յօգուտ Նորաշէնի ս. Աստուածածնայ եկեղեցական ծխական Ս. Մարիամեան օրիորդաց դպրոցի։ Հաւատա-ցած ենք՝ նուագահանդէսի համակրելի նը-պատակը կը գրաւէ Թիֆլիսի հասարակու-թեանը, մանաւանդ որ այդ դպրոցը հա-մարվում է ամենահինը քաղաքիս մէջ։

✦ Ժողովրդական համալսարանում կի-րակի, ապրիլի 20-ին, Պաւլովը կը դասա-խօսէ «Էլեկտրականութեան կուտակումը ամպերում» և դասախօսութիւնից յետոյ հասարակութեան ցանկութեամբ կը ներ-կայացվի «Բորիս Գոդունօվ» օպերան։ Սկիզբն է ժամը 12-ին։ Տոմսակները 10—50 կոպէկ, որ կարելի է ձեռք բերել ժո-ղովրդական տան կասսայում։

✦ Այսօր, շաբաթ, հասարակական կլու-բում, տեղի կունենայ Սեմէնօվի զեկուցու-մը Լէօնիդ Անդրէևի մասին։ Մուտքը ան-դամների համար ձրի, հիւրերի համար 50 կոպէկ։ Սկիզբը 8 ժամին երեկոյեան։

✦ Թիֆլիսի 8-րդ ոստիկանատան պրիս-տաւ նշանակված է Խրուշչէվ, 2-րդ ոստի-կանատան պրիստաւ նշանակված է Աս-զբէվ։

✦ Երկրագործութեան վարչութեան ա-ռաջարկութեամբ, գիւղատնտես Տիմօֆէևը ներկայումս զբաղված է Անդրկովկասի թէյի մշակութեան չափի ու աջողութեան մասին մի մանրամասն զեկուցագիր պատրաս-տելով։

✦ Թիֆլիսի ժամ. գեն.-նահանգապետի կարգադրութեամբ, Մետեխի բանտում բանտարկված Թիֆլիսեցիներ Ասատուր Դա-ւիդօվ և Սարգիս Նիկողոսեան, իբրև հասա-րակական հանգստութեան ու պետական կարգուկանոնի համար վերին աստիճանի վտանգաւոր անձեր, աքսորվում են էտապով Օրէնբուրգի նահանգը ոստիկանութեան հսկողութեան տակ 3 տարի ժամանակով։ Նաև աքսորվում են գեներալ-նահանգա-պետի կարգադրութեամբ Օրէնբուրգի նա-հանգը 3 տարի ժամանակով Թիֆլիսեցի-ներ Սարգիս Խաչատրեան, Իօսիֆ Մամու-կաշվիլի, Դատիկօ Աւագօվ և Խիդիսթավի գիւղի բնակիչ Իվան Գելիտաշվիլի։

ՈՍՏԻԿԱՆԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ապրիլի 17-ին, ցերեկվայ ժամը 4-ին, Միջին փողոցում, Մանթաշեվի տանը գտըն-վող Արշակ Ակօպօվի խանութը մտել է մի երիտասարդ և հարցրել, թէ ո՞ւր է Ակօ-պօվը.—պատասխան ստանալով, որ բացա-կայ է, երիտասարդը դուրս է եկել խանու-թից, ասելով որ խանութի տէրը երեկո-յեան ժամը 5-ին խանութում գտնվի։ Ակօ-պօվի խանութի կողքին հսկելու համար մարդիկ են եղել կանգնած, որոնք անմի-ջապէս ձերբակալել են այդ երիտասարդին, Րաճա գաւառի գիւղացի Դաւիթ Շարաբիձէ անունով, որի մօտ, խուզարկելիս, գտել են վրացերէն լեզուով գրված մի սպառնա-կան նամակ, որով Ակօպօվից պահանջվում էր 1000 րուբլի։

✦ Ապրիլի 17-ին, առաւօտեան ժամը $8^1/_2$-ին, Արսենալի միջանցքում բնակվող Աշոտ Սաանեանցը, նա ինքը Եսայեանց, յայտնել է ոստիկանութեան, որ այդ գիշեր իր բնակարանից անյայտ չարագործներ գողացել են զանազան իրեր, 150 րուբլու արժողութեամբ։

ԲԱԳՈՒԻ ԼՈՒՐԵՐ
(Բագուի լրագիրներից)

✦ Բագուի գաղտնի ոստիկանութեան պետ ռոտմիստր Օրլօվսկին շտապով կանչ-ված է Պետերբուրգ։ Ինչպէս ասում են, նրան նոր պաշտօն են տալու։

✦ Տեղական երիտասարդութեան մի խմբի մէջ միտք է յղացել Բագւում կազ-մակերպել դեմօկրատական կլուբ։ Նախա-ձեռնողները այժմ զբաղված են կանօնա-դրութեան մշակմամբ։

✦ Իր բնակարանում (Գիմնազիչեսկայա փող.) ինքնասպանութիւն է գործել Տէր-Գրիգորեանի ձկնեղէնի խանութի գործա-կատար Պետր Կարեագինը։ Ինքնասպանու-թեան պատճառը անյայտ է։

✦ Կեղծ բանալիով Սաբունչի քաղաքա-մասի դատաստանական քննիչի կամերա-յից գողացել են 15 ատրճանակներ և զա-նազան թղթեր։ Գողերը չեն ձերբակալված։

✦ Ապրիլի 14-ին, առ. ժամը 11-ին, Բայիլօվի բանտում, բանտարկեալ Շիմաշ Բօգդօշվիլին, մտնելով քրէական բաժան-մունքը, ուր նրան կանչել էին բանտար-կեալները, վիրաւորվեց այնտեղ դանակով, քրէական բանտարկեալներից մէկի ձեռքով։ Այդ րոպէին բաժանմունքում գտնվող գըլ-խաւոր վերակացու Իօհան Դալը կամեցաւ բռնել չարագործին, սակայն ինքն էլ վիրա-ւորվեց։ Բարձրացած իրարանցման ձայնին վրա հասան զինուորները և տեսնելով փախչող բանտարկեալին դանակը ձեռքին, հրա-մայեցին կանգնել. բայց նա սկսեց շարու-նակել փախչել, որի պատճառով զինուորնե-րը համազարկ տուեին։ Որովհետև այդ րոպէին բակում գտնվում էին շատ բանտարկեալ-ներ, վիրաւորվեցին Աւետիս Մանուկեան, Ջաչուրա Օմար-օղլի, Հասան Մամէդ-օղլի և Շահվերդի Ալահվերդի-օղլի։ Վիրաւոր-վածներին հասցրին բժշկական օգնութիւն։ Դէպքը տեղի ունեցաւ անձնական վրէժ-խնդրութեան հողի վրա։

✦ Զատկի օրը, առաւօտեան ժամը 9-ին, Կօխմանութ ականագործի խանութն են մտնում անյայտ վրացիներ այն պահին, երբ խանութում եղել են սպասաւորուհին և դռնա-պանը, և, հրամայելով «ձեռքերը վեր», կո-ղոպտել են 1000 րուբլի կանխիկ փող և 7 հազարից աւելի գումարի ոսկէ ու ար-ծաթէ իրեր։

✦ «Каспій»-ի նախկին խմբագիր Թօփ-չիբաշևը Պետերբուրգից հեռագրում է. «Սրտի վշտով տեղեկացայ գրաշար-վետե-րան Սահակեանի մահը, որ մինչև կեանքի վերջին թելը մնաց հաւատարիմ աշխատաւորի դիրքում։ Նրա բոլոր ընկերներին յայտնում եմ իմ խորագոյն ցաւակցութիւնը»։

Մ Ա Մ Ո Ւ Լ

«Русская Мысль» ամսագիրը, ինչպէս ա-ռաջ, նոյնպէս և այժմ, շարունակում է հրա-տարակվել հետաքրքրական բովանդակու-թեամբ։ Խմբագիրների շարքում գտնվում է և ռուսական ազատագրական շարժման յայտնի ռահվիրայ Ստրուվէն, որ ամսագրի մարտի համարում բնորոշել է այժմ մօդա դարձած «սինդիկալիզմը» և «մախա-եվշչինան»—նոր սօցիալիստական ուսումներ։ Նա ցոյց է տալիս, որ, ինչպէս սօցիալիզմի բոլոր տեսակները, այդ ուսումներն էլ հանդիսանում են նոր փորձեր՝ «կռծկել ին-տելիգենցիայի սօցիալական-յեղափոխական միտքը մասսաների սօցիալական-յեղափոխա-կան ինստինկտների հետ»։

Մասսաների վրա չէ կարելի ազդել կամ նրանց գրաւել ոչ բանական հաշիւներով, ոչ զուտ վերացական գաղափարներով. որ-պէսզի կարելի լինի մասսաները իր ետե-ւից քաշ տալ, արմատական ինտելիգենցիան ստիպված էր կոչ անել ոչ թէ նրանց խել-քին, այլ նրանց զգացմունքներին։ Այդ հասկացաւ սօցիալիզմը, որ առաջ քշեց դասա-կարգային պայքարի քարոզութիւնը, իբրև մասսաների միութեան լծակ արմատական սօցիալական խնդիրներում։

Այժմ այդ գրգռիչը այլ ևս չէ ազդում բաւական սուր կերպով մասսաների ինս-տինկտների վրա, ուստի այդպիսի նոր գրգռիչներ, թէև աւելի նուազ ազնիւ, բայց աւելի սաստկապէս ազդող հանդիսանում են սինդիկալիզմը և մախաեվշչինան։

Ամերիկահայ թերթերից իմանում ենք, օրինակ «Ազգ» շաբաթաթերթից, որ Դաշ-նակցութիւնը վերջերս բայօնական ժողով է ունեցել Կովկասի հայաբնակ քաղաքնե-րից մէկում, ուր այդ կազմակերպութիւնը պառակտվել է երկու նոր մեծ հերձուածի (դեռ տանուարի). մի մասը՝ երիտա-սարդները, կամ, ինչպէս թերթն է անուա-նում՝ «քիչ-շատ անկեղծ սօցիալիստները» (կամ արդեօք այդպիսինները), սաստիկ պա-խարակել են կուսակցութեան հանած ազ-մուկը Խրիմեան Հայրիկի մահվան առիթով՝ «ազմուկ, որ կատարեալ ֆիասկօյի հանդի-

պեցաւ» իր «Հայրիկեան ֆոնդով»․ իսկ միւս մասը՝ հին գործողները, որոնք, ըստ նոյն թերթի, հանդիսանում են թէ սօցիալիստ, թէ նացիօնալիստ և որոնց պարագլուխներն են համարվում Ա․, Զ․, Վ․, կողմնակից են կաթողիկոսական ընտրութեան հարցին։ Դժբաղդաբար, ինչպէս երեւում է թերթի հաղորդած տեղեկութիւններից, նորերը (իմա՝ չակերտաւոր սօցիալիստները) մեծ յաղթանակ են տարել և կենտրոնական մարմնի ընտրութեան ժամանակ «սեւացրել են հներին և ընտրել նոր, երիտասարդ ոյժեր»։

Պէտք է այստեղ նկատենք, որ Աշխարհիս մէջ ոչ մի քաղաքական կամ այլ կազմակերպութիւն չէ կարող երկարատեւել, եթէ նա հիմնված է ոչթէ գաղափարների, իդէաների, այլ բռնութեան, կոպիտ ոյժի, նիւթական ոյժի վրա։ Այդ կոպիտ, նիւթական ոյժը, ինչպէս ամեն մի նիւթական զէնք, գործածվելով, մաշվում է, ժանգոտվում։

Եւ ինչպէ՞ս կարող է մի կուսակցութիւն կամ կազմակերպութիւն գոյութեան իրաւունք ունենալ իբրև գաղափարական, իդէային մարմին, երբ նրա մէջ նկատվում են մի շարք հրէշաւոր երևոյթներ, նման հետեւեալին։

Վարնայում հրատարակվել է նորերս դաշնակցականների տէրրօրին ենթարկված Վարդապատրիկեանի մի գրածը «Տասը տարի հայ յեղափոխ. Դաշնակցութեան մէջ» վերնագրով. այդ գիրքը հրատարակել է նրա մահից յետոյ նրա այրին. Նրա մէջ կան դօկումէնտներ, որոնք հաստատում են մեր վերևում ասածները։ Ահա այդ դօկումէնտները։ Դեռ 1899 թ. ապրիլի 9-ին հանգուցեալ Քրիստափոր Միքայէլեանը, որի անունը և յիշատակը ամեն մի դաշնակցականի և նրա ընկերների ու համագործակիցների համար թանգ պէտք է լինի,—մի նամակ ուղղելով Վարդպատրիկեանին և Ծամակեանին, անուանում է նրանց gadder (lâches), գարշելի, և «յայտնում է իր զզուանքը այդ գարշելիներին» և յայտնում, որ այնուհետև նա չի մասնակցի ոչ մի կազմակերպական խնդրի, որը կապված կը լինի այդ երկուսի անձնաւորութիւնների հետ։

Այդ նամակին Ծամակեանը պատասխանում է, անուանելով Քրիստափոր Միքայէլեանին «փողոցային» գամէն (gamin) և յայտնելով, թէ դեռ 90 թւից նա դրոշմել է Միքայէլեանի ճակատին իր ասելիքները (երեւի լպիրշ հայհոյանքներ) և մոռացել նրա գոյութիւնը ու ձգտումները։

Արդ, ի՞նչ ենք տեսնում իրականութեան մէջ. Ք. Միքայէլեանի մահից յետոյ, նրան «փողոցային գամէն», «ինքնասեղծ չէֆ», «սիրող յեղափոխական» անունով կնքողը ոչ միայն հեռու չէ պահվում դաշնակցական շարքերից, այլ և սկսում է գեբակցիս դեր կատարել և Ք. Միքայէլեանի հին ընկերները ու մտերիմները ոչինչ նուաստացուցիչ ու վիրաւորական բան չեն գտնում նրա հետ թև-թևի տուած գործել։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Հին-Նախիջևան, 29 մարտի

Պարտքս եմ համարում շնորհակալութիւնս յայտնել բժ. Սիմէօն Շահնազարեանին, որ իր գրքերը՝ «Ս. Շահազիզ» և «Մեզրակ Մանդինեան, իբրև Երևանի թեմական դպրոցի տեսուչ» բարեհաճել էր նուիրելու մեր դպրոցի աղքատիկ գրադարանին։

Աւագ-ուսուցիչ՝ Արշակ Եգիգարեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թաւրիզ, 29 մարտի

Թէ որպիսի հասարակական, պետական կարգերի ճանկերումն է խոշտանգվել Թըշուառ Իրանը դարեր շարունակ, ոչ իրերին, երկրին մօտ ծանօթ ընթերցողի համար երևակայելն անգամ դժուար է։ Անթիւ օրինակներից մէկը միայն հարկադրված ենք առաջադրելու ընթերցողին, իրականութեան ամենասղօտ մի հեռանկարը պատկերացնելու համար։

Հարկադրված ենք այդ օրինակը ցուցադրելու, որովհետև այստեղ՝ որպէս հայելու մէջ նկատվում է մեր մի հայ գրագէտի խակական պատկերը և հոգին, որոնց այլանդակութիւնը ստիպում է մարդուն օրըստօրէ մարդատեաց դառնալ… Փաստերը խօսեցնենք, լեզու տուած, սիրտ մորմոքող փաստերը… 15 օր է հայոց առաջնորդարանում «բաստ» է նստել (ապաստանել) շէյխ Իբրահիմ անունով մի թուրք և չը նայած առաջնորդի և թեմական խորհրդի ջանքերին—հեռացնել առաջնորդարանից, թուրքը անդրդուելի է մնում և իր ցաւին դարման է խնդրում առաջնորդից։

Շէյխ Իբադուլլայի արշաւանքի ժամանակ՝ «բաստ» նստող շէյխ Իբրահիմի հօր մօտ 10 գիւղերը ենթարկվում են աւերի և կողոպուտի։ Այդ օրերում մեռնում է Իբրահիմի հայրը և շրջակայ Ասչար խանբռնակալները, շէյխ Իբադուլլայի քաշվելուց յետոյ, տիրապետում են այդ կալուածքները, ընդդիմադիր ոյժ չունենալու պատճառով, ևս առաւել որ Իբրահիմը այդ ժամանակ հազիւ 10 տարեկան պատանի է լինում։ Տարիներ անցնում են, կաշառքների և «թասարրուֆի» օրէնքով բռնակալները տիրապետած վայելում են գիւղերի եկամուտները։ Պարսկական դիւանատները, ուր բացառապէս գործեր անօրինողը ամենակարող «փէշքաշները», կաշառքներն են, փակված են մնում շէյխ Իբրահիմի բաղխումների դիմաց, մինչև որ մի օր սա պատեհութիւն է ունենում ծանօթութիւն ունենալ Կովկասից տեղս եկած մի հայ վաքիլի, որը մի քանի տարիներ փաստաբանի անունով ապրել է Թաւրիզում։

Փաստաբան-գրագէտը տեսնելով Իբրահիմի օրինաւոր կալուածաթղթերը՝ համոզվում է նրա պատմածների ճշմարտութեան և գործը վերցնում է իր վրա, պայմանաւորվելով որ ամեն դատական ծախքերն ինքը հոգայ (որովհետև Իբրահիմը յետին ծայր չքաւորութեան էր դատապարտված) և գործը տարած պարագային ծախքերը վերցնելուց յետ՝ մնացած արդիւնքը հաւասար բաժին անէ շէյխ Իբրահիմի հետ։

Գրագէտ-փաստաբանը սկսում է գործը. իր ասելով բաւական ծախքեր է ունենում պարսիկ «քարկուզարների բերանը բացցրացնելու» և օրինական թղթեր վաւերացնելու համար։ Գործի բարդութիւնը ժամանակի ձգձգումն էր պահանջում։ Որպէս ռուսահպատակ մեր գրագէտ-փաստաբանը օրինական թղթերը ձեռքին բաւական նեղն է դնում պարսիկ կառավարութեան, որը «ոյժը չը յաղթելով իշին, սկսում է փալանը ծեծել»։ Խեղճ շէյխ Իբրահիմը կառավարութեան կողմից մեղադրվելով, որ իր թղթերը ծախել է ռուսահպատակի, ստիպված է լինում մօտ 4 տարի բանտ նստել։ Վերջին անգամ բանտ առաջնորդվելիս ներկայանալով իր հաւատարմատար - փաստաբանին, յանձնելով նրան իր մօտ եղած բոլոր մնացած դօկումէնտները և նոյնիսկ իր փաստաբանի հետ ունեցած պայմանաթուղթը այն հաստատ համոզումով, որ, իբրան բանտում տանջանքի ենթարկելիս, ստիպված չը լինի այդ դօկումէնտները տալով և խոստովանութիւններ անելով գործը փչացնել, խնդրում է իր հաւատարմատարից, որ եթէ ինքը բանտում մահանայ, իր ընտանիքին անուշադիր չը թողնի (որովհետև փաստաբանի մօտ գտնվում է շէյխ Իբրահամի մի ստացագիրը, որը իբր 20,000 թուման իր՝ յիշեալին ունեցած պարտքի դիմաց է գիւղերը յանձնել նրան)։ Երկար տարիներ ինկվիզիցիական տանջանքների է ենթարկվում խեղճ Իբրահիմը, բայց ի վընաս գործի ոչ մի խոստովանութիւն։ Շէյխը բանտումն է լինում, երբ գործը վերջացվում է 25,000 թումանով. այդ գումարն ստանում է փաստաբանը և կծիկը դնում։ Այսօր առանց դօկումէնտների, առանց իրաւաբանական փաստաթղթերի մնացած շէյխ Իբրահիմը արդարադատութիւն է պահանջում առաջնորդարանից։

Վերջացնում ենք մեր ասելիքը առ այժմ յուսալով որ մեր ձայնը արձագանք կը գտնէ և խեղճ Իբրահիմը բաւարարված կը հեռանայ առաջնորդարանից. այլապէս՝ կրկին հրապարակ կը գանք նախատակված արդարութիւնը հասարակաց դատաստանին յանձնելու։

Իբօ

—

Նոր-Ջուղա, 20 մարտի

Ջիլլէ Սուլթանը Թեհրանից հասաւ այստեղ անցեալ օրը, սակայն դեռ յայտնի չէ թէ երբ է մեկնելու դէպի իր նոր պաշտօնավայրը։

Անցեալ օրը տեղիս նորահաստատ նահանգապետ Ալա-ուլ-Մուլքը այցելեց մեր առաջնորդարանը, առաջնորդի փոխանորդ Բագրատ վարդապետը լաւ ընդունելութիւն ցոյց տուեց նահանգապետին և պատշաճ կերպով հիւրասիրեց նրան, ամբողջ հայ հասարակութեան կողմից ողջունելով նրա բարի գալուստը. Նահանգապետը շնորհակալութիւն յայտնեց և համակրական խօսքեր արտասանեց հայերի մասին, ապա այցելեց վանքի եկեղեցին և նորակառոյց մատենադարանը, ուր հետաքրքրվեց տեսած առարկաներով և շատ գովեստով խօսեց վանքի եկեղեցու շինութեան, նկարների և լաւ պահպանութեան մասին, որից յետոյ գոհ սրտով մեկնեց։

Ինչպէս լսում ենք, սրբազան առաջնորդի առաջարկութեամբ և Կալկաթայի վիճակաւոր քահանաների միջնորդութեամբ, ընիկ նոր-ջուղայեցի և կալկաթաբնակ հարուստ պ. Յովհաննէս Կ. Գալափանեանը համաձայնել է իր ծախքով կառուցանել փոխանորդարան առաջնորդարանին կից արևելեան կողմում. այս շինութեան կարևորութիւնը վաղուց էր զգալի դարձել, որովհետև վանքի այդ կողմի շէնքերը կիսաւեր դրութեան մէջ էին, և բացի այս, նոր շինութեամբ շատ յարմարութիւններ կը ստեղծվեն։ Յոյս ունենք Գանգէսի ափերին և Ջաւայան կղզիներում բնակվող մեր հարուստ հայրենակիցները կը հետևեն պ. Գալափանեանի բարի օրինակին և իրանց նիւթական օժանդակութեամբ կը շէնցնեն փառաւոր անցեալ ունեցող Ամենափրկիչ վանքը և հաստատուն հիմքերի վրա կը դնեն Նոր-Ջուղայի բոլոր ազգային-կրթական-բարեգործական հաստատութիւնները։

Կաթողիկոսական ընտրութեան մասին այստեղի ծանօթ շրջանում ևս խօսվում է. գրեթէ բոլորն էլ ցանկանում են ս. Գրիգոր Լուսաւորչի թափուր գահի վրա բազմած տեսնել այժմեան հայ հոգևորականութեան ամենահամակրելի և ամենամեծ հեղինակութիւն վայելող անձնաւորութեանը—սրբազան Իզմիրլեանին, թէև մեզ ծանօթ չեն նրա վարչական կողմերը։ Ցանկալի կը լինէր, որ ձեռնհաս անձինք լրագրութեան միջոցով հրատարակէին կանդիդատների համառօտ կենսագրութիւնները, ճշգրիտ և անկողմնապահ ոգով թւելով նրանց վարած պաշտօնները, մատուցած ծառայութիւնները և դրական ու բացասական կողմերը, ինչպէս որ այդ սովոր են անելու եւրօպական ազգերը նման դէպքերում, որպէսզի ընտրութիւնից առաջ հեռաւոր հայերը կարողանան մի որոշ գաղափար կազմել կաթողիկոսացուների վերաբերմամբ, որը, մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է։ Անուրանալի է, որ ամեն մի հայ ցանկանում է, որ ամենայն հայոց ապագայ կաթողիկոսը օժտված լինի իր բարձր պաշտօնին վայել բոլոր բարեմասնութիւններով, որպէսզի կարողանայ կազմակերպել և իրանց կոչման բարձրութեան վրա դնել Էջմիածնի, Ռուսաստանի և բոլոր միւս վիճակների քայքայված հաստատութիւնները, միութիւն առաջ բերել և գոհացում տալ իր ի սփիւռս աշխարհի ցրված հօտի բազմապիսի պահանջներին, մի խօսքով կարողանայ բարձրացնել ազգին և եկեղեցուն՝ իրանց ընկած վիճակից։

Նոր-Ջուղայեցի

ՆԱՄԱԿ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

—

Վան, 11/24 փետր.

Սովի աւերները կարծես քիչ էին այս դժբաղդ ժողովրդին տանջելու, ռազմական պատրաստութիւնները կարծես պակաս պատուհաս էին դարձած մեր գլխուն, հարկահաններու կեղեքումները կարծես պակաս տեղ էին թողուցեր ժողովուրդին դառն վիճակին մէջ,—և ահա որոշ խմբակի անհեռատես գործունէութիւնը ծնունդ տուաւ մի հրէշային դաւաճանութեան։ Երկիրը դարձեալ ահ ու սարսափի մատնուեցաւ, երկու դրացի ժողովուրդների ցեղական ատելութիւնը նոր բորբոքվեցաւ շնորհիւ կրօնամոլ պրօվօկատորներու և ագիտատորներու։ 1896-ի սև օրերու ուրուականը պահ մը նորէն երևցաւ, և ամեն ոք աճապարեց իր գլուխ ազատելու ճար մտածել։ Հակառակ ձմեռնային այս անտանելի սառնամանեաց, բազմաթիւ ընտանիքներ հիւպատոսարաններու բակերն և այգիները թափուեցան իրենց մանուկներով, տուն ու տեղով, ծնունդ տալով աղեխարշ տեսարաններու և զանազան մահացնող հիւանդութեանց։ Մօտաւորապէս հարիւրէ աւելի զոհեր եղած են։

Դաշնակցութեան ամենէն վստահելի մի գործիչը, որ սահմանագլխէն հոս իր հսկողութեամբ և այստեղն ալ մինչև թագստոցները իր կռնակով զէնք ու մթերք կը փոխադրէր և ամեն ինչ էր այդ կազմակերպութեան համար, այս դհերցի Դաւօն, գըրգռված մի զզուելի դէպքից, ոտնատակ անելով ամեն բան, թագստոցները բանալով մէկիկ-մէկիկ, կառավարութեան յանձնեց ամեն ինչ—մօտ 450 հրացան և տասն կըրականոց ատրճանակ և քանի մը տասնեակ հազար փամփուշտ։

Ներկայ վալին, այս պատահարներից առաջ, կատարելապէս նախկին վալի Թահիրի քաղաքականութեան հետևող էր և կը ջանար երկիրը որչափ կարելի է խաղաղ վիճակի մէջ պահել. չափազանցուած խստութիւններ, գիշերաշրջիկ պահակներ բնաւ չը կային. յեղափոխականները մէկ-մէկ տասկրականոց ատրճանակ վերցուցած ման կուգային դէս ու դէն ազատ ու համարձակ։

Ախպէրանց-Արիւն

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌԱԳՐ. ԳՈՐԾԱԿԱԼ.

Ն ե ր ք ի ն

18 ապրիլի

ՏՕՄՍԿ։ Վախճանվեց Պետական Դումայի անդամ Շաիլկէ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Առաւօտեան ֆինլանդական ճանապարհով ժամանեց շվէդական պրինց Վիլհելմը անձնական ադիւտանտի և գ.-ադ. Արսինիեվի և ֆլիգել-ադ. Բօյսմանի ուղեկցութեամբ և 9 ժամ 45 րոպէին մեկնեց Ցարսկօէ Սէլօ։ Այստեղ տեղի ունեցաւ պաշտօնական ընդունելութիւն։

Ցերեկվայ ժամը 5-ին կայսերական գնացքով ժամանեց ռումինական գահաժառանգ Ֆէրդինանդը իր կնոջ՝ Մարիամի հետ։

ՐԵՎԷԼ։ Շվէդական էսկադրան «Օսկար» գրահանաւի առաջնորդութեամբ մտաւ Րեվէլի գիծը, շրջապատված Ականանաւերով. Բալթիական նաւատորմիղի նաւերը, որոնք կանգնած էին դրօշակներով, սահմանված թւով թնդանօթներ արձակեցին։ «Ֆիլիդա» ականանաւը պարպեց 21 թնդանօթ և բարձրացրեց ռուսական զինուորական դրօշակը։ Նաւապետները ողջունեցին թագաւորին «ուռա» աղաղակներով, երաժշտախմբերը նուագեցին շվէդական օրհներգը։

Երբ «Օսկարը» հաւասարվեց նաւահանգստին, մտաւ Մեծ Իշխան Միխայիլ Ալէքսանդրովիչը շքախմբով և սրտագին ողջունեց բարձրաստիճան հիւրերին։ Թագաւորը ներկայացրեց իր հետ եկած արտաքին գործերի մինիստրին և իր շքախմբին ու ափ իջաւ, ուր նրան ընդունեց նահանգապետը։ Ռուսական նաւերը պարպում էին թնդանօթներ, իսկ շվէդական երաժշտախումբը նուագում էր ռուսական ազգային երգը։

Ժամը 4 և 25 րոպէին բարձրաստիճան հիւրերը մեկնեցին Րեվէլի կայարանը։ Այստեղ սպասում էր պատուաւոր պահախումբ իր դրօշակով։ Բաց թողնելով գունդը զինուորական կարգով, թագաւորը մօտեցաւ քաղաքացիական վարչութիւնների պաշտօնեաներին, դասային, քաղաքի ներկայացուցիչներին և շվէդական պատգամաւորութեան։ Բոլորին ներկայացրեց նահանգապետը։ Նահանգապետի կինը ներկայացրեց տիկիններին, որոնք թագաւորին և Ինգիբերնէ պրինցուհուն ծաղկափնջեր մատուցին։ Թագաւորը երկար սիրալիր կերպով զրուցեց ժողովվածների հետ։

Ժամը 5 և 15 րոպէին գնացքը բարձրաստիճան հիւրերով և Մեծ Իշխանի հետ մեկնեց Ցարսկօէ Սէլօ։

Ա ր տ ա ք ի ն

ԼՕՆԴՕՆ։ Երկրի յորդառատ անձրևների շնորհիւ, որոնք առանձնապէս շատ տեղացին Վերին Տէմզայի շրջանում, տեղի ունեցան ջրհեղեղներ։

Օքսֆօրտում ջրի տակն են մնացել մի քանի հրապարակներ. գետի վերին հոսանքի գիւղերի բնակիչները հապճեպով թողնում են իրանց տները և հեռանում են նաւակներով։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏԵՆԵՐԸ

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ., վիրաբուժութեան և միզասեռ.

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։

Կ. Ի. ԳՋԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի։

Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԱ—1½—2 ժ. մանկաբարձութեան։

Գ. Ե. ԳՈՒՐԳԵՆՕՎ—12—12½ ժ. կանանց և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ա. Ե. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ—6—7 ժ. վիրաբուժ., վեներական, միզասեռ և մորթու հ.

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. Միխիթարեանց

Ընդունում է հիւանդներին. մասնագիտութիւն սիֆիլիս, մաշկի, վեներական և մորթի հիւանդութիւններ. առաւօտեան 12—2 ժ., երեկ. 5—7 ժ., Օլղայի, Բեհբութեան փողոց № 33.

(ա. օ.) 100—34

Մի ծերունի, որի կինը վախճանվել է, ունի մի աղջիկ 5 տարեկան և մի տղայ 3 տարեկան, խնդրում է բարերար անձերից որդեգիր անել նրանց, որովհետև ինքը հնարաւորութիւն չունի նրանց պահել իր մօտ։ Հասցէն՝ Сурп-Карапетскій подъемъ № 7, Тиграну Погосянцу.

(2. 2.) 2—1

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

սրանով յայտնում է ի գիտութիւն գիւղատնտեսների, որ ներկայ ապրիլի 16-ից ընկերութեան կից կազմակերպված է բիւրօ նիւթեր և գործիքներ ծախելու նպատակով մրգատու ծառերի և վազերի հիւանդութիւններ բժշկելու համար։

Բժշկական միջոցների լաւութեան վրա հսկում է մի յանձնաժողով, որի մէջ մտնում են ընկերութեան խորհրդի անդամներ Ա. Ս. Փիրալեան, Ս. Ն. Տիմօֆէեվ և քաղաքային լաբօրատօրիայի կառավարիչ Գ. Գ. Ալիբէկօվ։ Վաճառքը լինում է ամեն օր մինչև ցերեկվայ 3 ժամը, բացի տօն օրերից։ Օտարաքաղաքացիներին խնդրում են դիմել Կովկասեան Կայսերական Գիւղատնտեսական ընկերութեան դիւանատունը։

3—2

«Գ Ո Ւ Տ Տ Ե Ն Բ Ե Ր Գ»

գրախանութում տօների առիթով վաճառվում են հետեւեալ մանկական պատկերազարդ և փառակազմ գրքերը.

Կարէնն ու Մանէնը	40 կ.
Եօթն ագռաւ	40 կ.
Անզարդ Հանէսը	40 կ.
Պատիկ ու ճատիկ	40 կ.
Թումանեան Յ. Գիքորը	20 կ.
Էբերս. Փարաւոնի աղջիկը փառակազմ	1 ր. 55 կ.
Ամիչիս. Սիրտ	1 ր. 75 կ.
Անդերսընի հէքիաթները	1 ր. 25 կ.
Աղայեանց. Արութին և Մանուէլ	1 ր. 25 կ.
Անննենսկայա. Դասընկերներ	1 ր. 25 կ.
Բէրնէտ. Փոքրիկ Լորդի պատմութիւնը	2 ր. »
Տուէն. Իշխանն ու աղքատը	1 ր. 75 կ.

Դիմել՝ Тифлисъ, книжный магазинъ „Гуттенбергъ" Г. И. Галустяну.

3—3

„ՀԱՅՐԵՆԻՔ"

Ազգային-քաղաքական շաբաթաթերթ

Բացված է բաժանորդագրութիւն ապրիլից

բաժնեգինը 9 ամսի համար 2 ր. 50 կ.

» արտասահման 3 ր. 50 կ.

հատով 7 կօպ.

Խմբագրութեան հասցէն՝ Թիֆլիս, Պօլիցէյսկայա № 7

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ № 1.

Խմբագիր՝ Դիւտ աւ. քահ. Աղանեանց

Հրատարակիչ՝ օր. Ն. Աղանեանց

3—2

Այսօր, ապրիլի 19-ին

ԹԻՖԼԻՍԻ ԱՄԱՌԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆԻ ՇԷՆՔՈՒՄ

Յօգուտ Թիֆլիսի հայ չքաւոր երեխաների օգնող

«ԼՈՅՍ» ընկերութեան

Տեղի կունենայ

ՄԵԾ

ՋԲՕՍԱՆՔ

Երաժշտական բաժնով

Նկարչական կէօսկեր, զրօս, արհեստական մեծ պասկա, զատկական ձու, ֆրանսիական և հասարակ ուղօչկա, կօնֆէտի, օզակներ, պօստ, բուֆէտ, ՊԱՐԵՐ։

Այգում կը նուագեն երկու զինուորական նուագախումբ և սազանդարներ։

Մանկական բաժինը ընդարձակ ծրագրով.

Մանկական ամեն մի տոմսակ ստանում է մէկ ռեսոինէ օդապարիկ և մէկ դրօշակ։

Մանկական խաղերը կը տեւեն 5—7 ժամը։

Այգին զարդարված կը լինի դրօշակներով, կանաչով և երեկոյեան—հրավառութեամբ։

ՋԲՕՍԱՆՔԻ ՍԿԻԶԲՆ Է ՑԵՐԵԿՎԱՅ ԺԱՄԸ 3-ԻՑ

Պարերը 9-ից—11 ժ.

Մուտքը մեծերին 30 կ., փոքրերին և աշակերտներին 20 կ.։

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

Մայր աթոռի Գէորգեան հոգևոր ճեմարանի վարչութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ գալ 1908/9 ուսումնական տարում, ս. Էջմիածնի հոգևոր ճեմարանում, ոչ մի դասարանում ընդունելութիւն լինելու չէ, բացի «Լազարեան» աւանդի սաներից, որոնց մասին կարգադրված է նախօրօք ի սէր հանգուցեալ վեհափառ հայրապետի առանձին կօնդակով։ Յայտնելով ի լուր հասարակաց, վարչութիւնս աւելացնում է, որ լինելիք դիմումներն ու խնդիրները կը մնան անհետևանք։

3—2

(օ. մ.)